

ÜSKÜDAR CAMİLERİNE ATANAN SELÂTİN ŞEYHLERİ (1736-1922)

SELATIN SHEIKHS APPOINTED TO ÜSKÜDAR MOSQUES (1736-1922)

Levent KURU^{*}

Öz

Medreselerin ortaya çıktığı 9. yüzyıla kadar ibadethane ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü mekânlar olan mescitlerde sonraki dönemlerde de tedris hizmetleri verilmeye devam etmiş, yaygın bir eğitim hizmeti olan vaazlarla dinin emrettiği konularda cemaat bilgilendirilmiştir. Osmanlı Devleti, önceki İslam devletlerinde olduğu gibi erken dönemden itibaren vaizlik kurumunu tesis etmiş; büyük camilerde cuma günleri cuma namazından, haftanın diğer günlerinde vakit namazlarından sonra, kandil gecelerinde ve bayram namazlarında vaazlar verilmiştir.

Şeyh, şeyh ve vaiz, selâtin şeyhi, kürsü hocası, kürsü şeyhi, kürsü vaizi, kürsühan, katar şeyhi, meşâyih-i izâm gibi unvanlar verilen vaizlerin belirli bir silsile içinde atandıkları, *selâtin şeyhi* silsilesinin ise bunlardan ayrı tutulduğu, İstanbul ve Edirne’de hanedan mensupları tarafından yaptırılan veya selâtin cami olmayıp bu dereceye yükseltlen bazı camilere *selâtin şeyhi* unvanıyla görevliler atandığı kaynaklara yansımıştır.

Bu çalışmada; 1160-1313/1747-1895 tarihleri arasında Üsküdar’daki camilere yapılan selâtin şeyhi atamaları ele alınmıştır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Sadaret defterleri ve Meşihat Arşivi Tarik defterlerinin ana kaynak olarak kullanıldığı çalışmanın amacı, öncelikle Üsküdar’da selâtin şeyhliği statüsünde bulunan camileri ve buralara atanan ulemayı tespit etmektir. Bu bilgilerden hareketle ilgili camilerin teşkilat içindeki konumları, atama işlemlerinden yola çıkarak teşkilatın işleyişi, ulemanın kariyer basamakları üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Üsküdar, Selâtin Şeyhliği, vâiz, cami

Abstract

Until the IXth century, when madrasahs emerged, mosques served as places of worship and education, and in later periods, teaching services continued to be provided there. The congregation was informed about religious matters through sermons, which were a widespread educational service. The Ottoman Empire, like previous Islamic states, established the institution of preaching from an early period; sermons were given in large mosques after Friday prayers on Fridays, after daily prayers on other days of the week, on the nights of the holy nights, and during the Eid prayers.

Titles such as sheikh, sheikh and preacher, selatin sheikh, pulpit teacher, pulpit sheikh, pulpit preacher, kürsühan, qatar sheikh, and meşâyih-i izâm were given to preachers appointed within a specific chain of

^{*} Doç. Dr., Milli Savunma Üniversitesi Hava Harp Okulu Beşerî ve Sosyal Bilimler Bölümü, İstanbul / Türkiye, leventkuru3@gmail.com, levent.kuru@msu.edu.tr; ORCID: 0000-0001-5010-6637

succession, while the selatin sheikh chain was kept separate from these. Sources indicate that officials with the title of selatin sheikh were appointed to certain mosques in İstanbul and Edirne that were built by members of the dynasty or were not originally selatin mosques but were elevated to this rank.

This study examines the appointments of selatin sheikhs to mosques in Üsküdar between 1160-1313/1747-1895. Using the Sadaret books of the Presidential Ottoman Archives and the Tarik books from the Meşihat Archives as main sources, the study aims to identify the mosques in Üsküdar that held the status of selatin sheikh and the ulema appointed to them. Based on this information, the study focuses on the position of the relevant mosques within the organization, the functioning of the organization based on the appointment process, and the career steps of the ulema.

Keywords: Ottoman, Uskudar, Selatin Sheikh, Preacher, mosque

Giriş

İslam dünyasında Müslümanların toplandıkları ve dinî vecibelerini yerine getirdikleri mescitlerde eğitim-öğretim faaliyetleri de birlikte yürütülmüştür. 9. yüzyıldan itibaren medreselerin açılmasıyla tedris hizmetleri bu mekânlara kaymış; lakin cami ve mescitler eğitim ve öğretim fonksiyonlarını hiçbir zaman kaybetmemişlerdir. Bu çerçevede, çeşitli zamanlarda cemaate yönelik yapılan vaazlar da önemli eğitim faaliyetleri arasında yer almıştır.¹

Osmanlı Devleti daha önceki İslam devletlerinde olduğu gibi toplumu dinin emrettiği itikadi, amelî, ahlaki, içtimai, mali, iktisadi ve sair esaslar konusunda bilgilendirmek amacıyla erken dönemden itibaren vaizlik kurumunu ihdas etmiştir. Vaizler, büyük camilerde Cuma günleri cuma namazından, haftanın diğer günlerinde vakit namazlarından sonra, kandil gecelerinde, Ramazan ve Kurban bayram namazlarında vaaz vermişlerdir.²

Osmanlı Devleti’nde vaizler için kaynaklarda, şeyh, şeyh ve vaiz, selâtin şeyhi, kürsü hocası, kürsü şeyhi, kürsü vaizi, kürsühan, katar şeyhi, meşâyih-i izâm³ gibi tabirler kullanılmakla

1 Mustafa Küçükbaşçı, *Cahiliye’den Emevilerin Sonuna Kadar Haremeyn*, İstanbul 2003, s. 217-236; İrfan Başkurt, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kürsü Şeyhliği”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, 27 (2012), s. 117-145; Mütebea Uğur, “Va’z, Kısacılık ve Hadiste Kussâs”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (AÜİFD)*, XXVIII (1986), s. 291-326; Recai Doğan, “Yaygın Din Eğitimi Açısından II. Meşrutiyet Dönemine Kadar Vaaz ve Vaizliğin Gelişimine Tarihi Bir Bakış”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, I/3 (1999), s. 257-272; Hasan Cirit, “Kussâ”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXVI, s. 463-465; Hasan Cirit, “Vaaz”, *DİA*, XLII, s. 404-407; Ahmet Önkal-Nebi Bozkurt, “Cami”, *DİA*, VII, s. 46-56; Murat Akgündüz, *Osmanlı Döneminde Vaizlik*, İstanbul 2016, s. 9-10; Mustafa Öcal, “Geçmişten Günümüze Vâizlik, Vâizler ve Vaazlar Hakkında Bazı Tespit ve Teklifler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXIII/2, s. 125-162.

2 İrfan Başkurt, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kürsü Şeyhliği”, s. 117-145; Selim Karahasanoğlu, “Osmanlı İmparatorluğunda 1730 İsyanına Dair Yeni Bulgular: İsyanın Organizatörlerinden Ayasofya Vaizi İspirizâde Ahmed Efendi ve Terekesi”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, XXIV, s. 97-128; Murat Akgündüz, *Osmanlı Döneminde Vaizlik*, İstanbul 2016, s. 52-65; Cengiz Gündoğdu, “Sultan Ahmed Câmî İlk Cum’a Vâizi: Abdülmecîd Sivâsî (971/1563-1049/1639) Câmî’ne Atanması, Va’az Usûlûbu”, *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, II, s. 41-53; Mehmet İpşirli, “Cer”, *DİA*, VII, s. 388-389; Murat Akgündüz, *Osmanlı Döneminde Vaizlik*, s. 11.

3 Mehmet Zeki Pakalın, “Cuma Vaizi”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, İstanbul 1983, s. 310; Mehmet Zeki Pakalın, “Kürsü Şeyhi”, I, s. 345; Mehmet Zeki Pakalın, “Selâtin Şeyhliği”, III, s. 158; Mehmed Emin, “Kürsü Şeyhleri: Selâtin Şeyhliği”, *Sebilürreşad*, XVII/427-428, s. 89-90; Ömer Faruk Köse, “Cuma Vâizliği”, *DİA*, Ek-I, s. 271; Reyhan Akbalık, İstanbul’da Selâtin Camii Kürsü Şeyhleri (Cuma Vaizleri) (1826-

beraber bu tanımlamalara bakarak tüm vaizleri aynı statüde değerlendirmemek gerekmektedir. Vaizlerin atama işlemlerine dair kaynaklar, *selâtin şeyhliği* silsilesinin ayrı tutulduğunu, İstanbul ve Edirne’de hanedan mensupları tarafından yaptırılan veya selâtin camisi olmayıp mertebesi yükseltlen bazı camilere *selâtin şeyhi* unvanıyla görevliler atandığını göstermektedir. Bu görevliler, cuma günleri görevli oldukları camilerde namaz sonrası vaazlar vererek halkı bilgilendirmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada; 1160-1313/1747-1895 tarihleri arasında Üsküdar’daki camilere yapılan selâtin şeyhi atamaları ele alınmıştır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Sadaret defterleri ve Meşihat Arşivi Tarik defterlerinin ana kaynak olarak kullanıldığı çalışmanın amacı, öncelikle Üsküdar’da selâtin şeyhliği statüsünde bulunan camileri ve buralara atanan ulemayı tespit etmektir. Bu bilgilerden hareketle ilgili camilerin teşkilat içindeki konumları, atama işlemlerinden yola çıkarak teşkilatın işleyişi ve ulemanın kariyer basamakları üzerinde durulmaktadır.

1. Osmanlı Devleti’nde Cuma Vaizliği

Osmanlı Devleti’nde cuma vaizliğinin ne zaman ihdas edildiğine dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Mehmed Emin’e göre, önceki padişahlar cuma namazından sonra cemaate dinî kuralları tebliğ etmek ve Arapça okunan hutbenin anlamını açıklamak üzere ilk olarak Eyüp Sultan Camii’nde bir *cuma vaizi* tayin etmişlerdir.⁴ Anlaşılacağı üzere Mehmed Emin, müessesenin ortaya çıkış tarihi hususunda net bir tarih ve padişah adı belirtmemiştir. İrfan Başkurt, yaptığı çalışmada *kürsü şeyhi* ve *cuma vaizi* kavramlarını eş anlamlı olarak kullanmış ve makalesinin müteakip bölümlerinde kürsü şeyhliklerinin ilk zamanlar padişahlar, onların eş ve anneleri ile sadrazamlar tarafından kurulduğunu, sonraki dönemlerde vakıflar tarafından da tesis edilmeye başlandığını belirtmiştir. Ayrıca 31 Mayıs 1780 tarihli bir belgeye ve Mehmed Emin’e atfen *kürsü şeyhliğinin* ilk defa Fatih Sultan Mehmed zamanında ihdas edildiği tespitini yapmıştır.⁵

Başkurt’un atıfta bulunduğu belgede, “...Medîne-i Eğriboz hısnı dâhilinde vâki‘ Fethiyye Câmi‘-i şerîfinde Ebû’l-feth Sultan Mehmed Han alıyye’r-rahmet ve’l-gufrân hazretlerinin vaz‘ buyurdıkları kürside ibâd-ı mü’minîne va’z u nasihat eylemek üzere...”⁶ bir vaiz tayin edildiği kaydedilmiştir. Bu malumat Fatih döneminde kürsü vaizliğinin mevcudiyeti hususunda şüpheye mahal bırakmamakla birlikte; müessesenin mezkûr tarihte kurulup kurulmadığı hususunda sarîh bir bilgi vermemekte, tayin edilen görevlinin de *cuma vaizi* olup olmadığını açıklığa kavuşturmamaktadır.

1876), (Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2014, s. 18-21.

4 “Pâdişahân-ı evvelîn hazerâtı emirde Eyüb Sultân’daki Fâtih Câmi‘-i şerîfi’ne Cum’adan sonra sâir ahkâm-ı dîniyyeyi tebliğ eylemekle beraber esnâ-yı salâtta îrâd olunan hutbenin meâl ve mezâyâsını anlatmak üzere Cum’a vâizi nâmıyla birer vâiz ta’yîn buyurmuşlardır”, bk. Mehmed Emin, “Kürsü Şeyhleri: Selâtin Şeyhliği”, s. 89-90.

5 İrfan Başkurt, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kürsü Şeyhliği”, s. 120-121.

6 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Maarif (C.MF.), 165/8207, 27 C 1194 / 30 Haziran 1780.

Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi'nin arzına binaen 1726'da yapılan bir düzenleme, kürsü şeyhliği, cuma vaizliği ve selâtin şeyhliği kavramlarının birbirinden ayrılması gerektiğine işaret etmektedir. Nitekim Çelebizâde Âsım da "Zamm ü idhâl-i ba'z-ı meşâyıh be tertîb-i Silsile-i meşâyıh-ı cevâmî-i selâtin" başlığı altında bu konuda bilgi vermektedir. Buna göre, düzenlemenin yapıldığı tarihe kadar İstanbul ve Eyüp'te padişahlar tarafından yaptırılan camilerin sadece sekizinde *cum'a vâ'izi olan meşâyıh-ı kirâm* selâtin şeyhi olarak kabul edilmekte ve muayyen bir *silke* yani mesleki bir düzen/sıra dâhilinde vazifelerini yapmaktadır. Bu camiler silsile-i merâtibe göre aşağıdan yukarıya Eyüp Sultan, Sultan Selim, Sultan Mehmed (Fatih), Sultan Bayezid, Süleymaniye, Sultan Ahmed ve Ayasofya-i Kebir idi. Lakin diğer bazı camiler, özellikle de Safiye Sultan tarafından temeli atılıp Turhan Sultan tarafından tamamlanan Bahçekapı'daki Yeni Cami ile Emetullah Rabia Gülnuş Sultan'ın Galata ve Üsküdar'da inşa ettirdiği Yeni Valide camileri büyüklük, metanet ve cemaat sayıları itibarıyla diğerlerinden aşağı değildi. Nitekim Şeyhülislam da arzında, İstanbul'da cuma vaizi olan selâtin cami şeyhliği silsilesinin ilkinde Galata'daki Valide Sultan Cami, ikincisinde Üsküdar'daki Valide Sultan Cami, üçüncüsünde Şehzâde Cami ve dördüncüsünde de Bahçekapı'daki Yeni Cami olmasının, müteakiben eski silsileye uygun bir silkin takip edilmesinin *her vechile münasip* olacağını bildirmiştir. Bu teklif Sultan III. Ahmed tarafından kabul edilmiş ve böylece payitahtta *selâtin şeyhi* unvanına sahip cuma vaizi sayısı toplam on bire çıkartılmıştır.⁷ Burada dikkati çeken nokta, adı geçen camilerde fiilen var olan dört cuma vaizliğinin selâtin şeyhliği mertebesine yükseltilmesidir. Bu durum da *kürsü şeyhi* ya da *cuma vaizi* unvanıyla görevlendirilen ulemanın hepsinin *selâtin şeyhi* olarak tanımlanamayacağını bize göstermektedir. Yapılan düzenleme ise 1726'dan sonra *selâtin şeyhi* sayısının arttığını, sultan camileri dışındaki bazı büyük ve kalabalık cemaati olan camilerde görevli cuma vaizlerinin de bu unvana sahip olabildiğini ortaya koymaktadır.

2. Üsküdar Camilerine Atanan Selâtin Şeyhleri

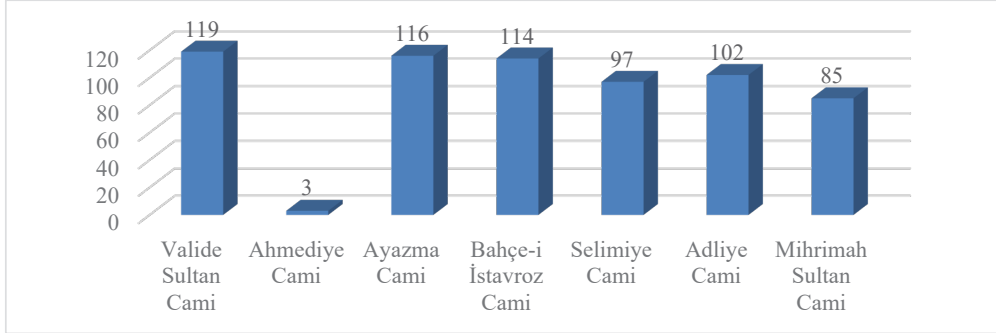
Günümüze ulaşan Osmanlı belgeleri arasında, İstanbul camileri selâtin şeyhliği silsilesine dâhil olan Üsküdar'daki *Valide Sultan*, *Ayazma*, *İstavroz (Beylerbeyi)*, *Selimiye*, *Şemsi Paşa (Adliye)*, *Ahmediye* ve *Mihrimah Sultan* camilerine 1736-1922 yılları arasında yapılan cuma vaizi atama kayıtları bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Sadaret defterleri, Meşihat Arşivi Tarik defterleri⁸ ve diğer arşiv kaynaklarından elde edilen veriler doğrultusunda ele aldığımız makalede, *şeyh* unvanlı ilmiye mensuplarının Üsküdar'da mevcut camilere yapılan tayinleri üzerinden atama listeleri oluşturulmuştur. Ayrıca bu camilerin İstanbul selâtin şeyhliği silsilesindeki konumları ortaya konulmuştur.

7 *Târîh-i Mehmed Râşid ve Zeyli*, III, haz. Abdülkadir Özcan-vd, İstanbul 2013, s. 1540. Mehmed Emin'den naklen 1726 düzenlemesine dair malumat için ayrıca bk. İrfan Başkurt, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kürsü Şeyhliği", s. 120.

8 Meşihat Arşivi Tarik defterleri esas alınarak Reyhan Akbalık tarafından yapılan Yüksek Lisans tezinin verileri çalışmamıza önemli bir katkı sağlamıştır. (Reyhan Akbalık, İstanbul'da Selâtin Camii Kürsü Şeyhleri (Cuma Vaizleri) (1826-1876), (Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2014). Ancak tezde yer alan bazı transkripsiyon hataları ve mükerrer defter kayıtları nedeniyle, ekte sunduğumuz listeler ana kaynaklar üzerinden yeniden hazırlanmıştır.

Bu çerçevede, Üsküdar'daki yedi camiye yapılan atamalar Grafik 1'de verilmiştir. Veriler dikkate alındığında en fazla atamanın Valide Sultan Camii'ne, en az atamanın ise Ahmediye Camii'ne yapıldığı görülmektedir. Grafik 1'deki Üsküdar camilerinin sırası aynı zamanda İstanbul silsilesindeki yerlerini de göstermektedir. Buna göre, Üsküdar'da en üst mertebedeki selâtin şeyhliği Valide Sultan Camii iken en düşük dereceli olanı Mihrimah Sultan Camii'dir.

Grafik 1. Üsküdar camilerine atanan Selâtin şeyhlerinin sayısı (1736-1922)

Kaynak: BOA, AE.SMHD.I, 135/9928; C.MF, 165/8207; A. d..., nr. 2940, 2944, 2946. MA, TD, Genel nr.13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28.

5 Mart 1711 tarihinde ibadete açılan Üsküdar Valide Sultan Camii'nin⁹ İstanbul selâtin şeyhliği silsilesine ne zaman dâhil edildiğine dair elimizde henüz net bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Saray-ı Atık ve Cedid'de otuz yılı aşkın bir süre hocalık yapan Şeyh Yusuf Efendi'nin bir arzuhalı bu konuda önemli ipuçları içermektedir. Bu arzuhal üzerine Şeyhülislam es-Seyyid Mustafa Efendi'nin işareti ve sadrazamın buyuruldusu ile 26 Temmuz 1736 tarihinde Yusuf Efendi selâtin şeyhliği silsilesine dâhil edilerek münhal olan Valide Sultan Camii şeyhliğine (cuma vaizliği) atanmıştır. Söz konusu tayin, Valide Sultan Camii'ne mezkûr tarihten önce de selâtin şeyhi ataması yapıldığını göstermektedir.¹⁰

Yusuf Efendi'nin Temmuz 1736 tarihli görevlendirmesi sonrası Nisan 1747'ye kadar Valide Sultan Camii'ne kürsü şeyhi olarak kimlerin atandığına dair kaynaklarda bir bilgiye rastlanmamaktadır. Bu dönemde, Davud Paşa Camii Cuma Vaizi Şeyh Mehmed Efendi'nin 19 Nisan 1747'de atanmasıyla başlayıp 20 Mart 1755'e kadarki süreçte yedi şeyhin Üsküdar Valide Sultan'da görev yaptığı atama kayıtlarından izlenebilmektedir. 1755'ten 1 Kasım 1788'e kadarki otuz üç yıllık döneme ait verilere ulaşılammıştır. 1 Kasım 1788 ila 14 Ekim 1922 arasında ise yüz on bir şeyh bu camide cuma vaizi olarak vazifelendirilmiştir. Bu şekilde,

⁹ Tülay Sezgin Orman, "Yeni Valide Külliyesi", *DİA*, XLIII, s. 433-435.

¹⁰ BOA, Ali Emiri Tasnifi Sultan I. Mahmud Belgeleri (AE.SMHD.I), 135/9928, 17 Ra 1149 / 26 Temmuz 1736.

Üsküdar Valide Sultan Camii'nde kürsü şeyhi olarak görev yapmış yüz on dokuz ulemanın ismi tespit edilebilmiştir.¹¹

1721/1722 yılında Eminzâde Hacı Ahmed Ağa tarafından harap durumdaki Kefçe Dede Mescidi'nin yerine yaptırılan Ahmediye Camii'ne¹² 1743-1758 tarihleri arasında üç atama işleminin gerçekleştiği Grafik 1'de görülmektedir. 12 Nisan 1743'te Üryanî Şeyh Osman Efendi, selâtin şeyhliği mertebesinde Ahmediye Camii'nde görev yapmıştır. Ondan sonra sırasıyla 24 Mart 1755'te Mehmed Habib Efendi ve 16 Aralık 1758'de de Nurizâde Mehmed Bahaullah Efendi bu camide vazife yapmıştır.¹³ Üsküdar'da bulunan diğer selâtin şeyhliklerine yapılan atamalar dikkate alındığında, Ahmediye Camii'ne gerçekleşen görevlendirmelerin azlığı göze çarpmaktadır. Bu durum, caminin bir dönem İstanbul selâtin şeyhliği silsilesine alındığı; ancak daha sonra çıkarıldığı izlenimini vermektedir.

Grafik 1'de yer alan verilere göre, mezkûr tarihler arasında atama sayısına göre üçüncü sırada Ayazma Camii gelmektedir. Sultan III. Mustafa tarafından annesi Mihrişah Emine Sultan ve ağabeyi Şehzade Süleyman adına yaptırılarak Ocak 1761'de ibadete açılan¹⁴ Ayazma Camii'nde 11 Kasım 1788 ila 14 Ekim 1922 tarihleri arasında toplamda yüz on altı cuma vaizi görev yapmıştır.¹⁵ Atama kayıtlarına göre, ele alınan dönemde Ayazma Camii'nde selâtin şeyhi unvanıyla görev yapan ilk kişi Şeyh el-Hac Hamza Efendi'dir. Burada 21 Şubat 1791 tarihine kadar görev yapan Hamza Efendi, bu tarihte Valide Sultan Camii'nde cuma vaizi olarak görevlendirilmiştir. Ayazma Camii'ne ataması yapılan son kişi ise 14 Ekim 1922'de göreve başlayan İstanbulî Şeyh Mustafa Behçet Efendi'dir.

Grafik 1'e göre atama sayısı bakımından dördüncü sırada yüz on dört atama işlemiyle Beylerbeyi Camii gelmektedir.¹⁶ Rabia Sultan adına oğlu Sultan Abdülhamid¹⁷ tarafından Beylerbeyi semtinde, Bizans'tan kalma İstavroz Sarayı'nın bulunduğu arazide yaptırılarak 15 Ağustos 1788'de ibadete açılan¹⁸ ve inşa edildiği semtin ismiyle anılan Bahçe-i İstavroz Camii'nde Şeyh Halil Efendi 11 Kasım 1788'de göreve başlayarak buranın ilk kürsü şeyhi

11 BOA, AE.SMHD.I, 135/9928; BOA, Sadaret defterleri (A. d...), nr. 2940, s. 361; nr. 2944, s. 329-330; nr. 2946, s. 103, 108; Meşihat Arşivi (MA), Tarik defterleri (TD), Genel (Gnl), nr. 13, s. 303; nr. 14, s. 301; nr. 15, s. 158; nr. 16, s. 174; nr. 17, s. 337, 339; nr. 18, s. 354; nr. 19, s. 189; nr. 20, s. 183; nr. 21, s. 189; nr. 22, s. 270; nr. 23, s. 209; nr. 24, s. 212; nr. 27, s. 251; nr. 28, s. 216.

12 İ. Aydın Yüksel, "Ahmediye Külliyesi", *DİA*, II, s. 169-170.

13 BOA, A. d..., nr. 2940, s. 361-362.

14 Semavi Eyice, "Ayazma Camii", *DİA*, IV, s. 230-231.

15 BOA, A. d..., nr. 2944, s. 329-330; nr. 2946, s. 104, 108; MA, TD, Gnl, nr. 13, s. 304; nr. 14, s. 302; nr. 15, s. 158; nr. 16, s. 175; nr. 17, s. 340; nr. 18, s. 355; nr. 19, s. 189; nr. 20, s. 183; nr. 21, s. 189; nr. 22, s. 270; nr. 23, s. 209; nr. 24, s. 212; nr. 27, s. 251; nr. 28, s. 217.

16 BOA, A. d..., nr. 2944, s. 329-330; nr. 2946, s. 104; MA, TD, Gnl, nr. 13, s. 305; nr. 14, s. 303; nr. 15, s. 159; nr. 16, s. 175; nr. 17, s. 341; nr. 18, s. 356; nr. 19, s. 190; nr. 20, s. 184; nr. 21, s. 190; nr. 22, s. 271; nr. 23, s. 210; nr. 24, s. 213; nr. 27, s. 252; nr. 28, s. 218.

17 I. Abdülhamid.

18 Selçuk Mülâyim, "Beylerbeyi Camii ve Külliyesi", *DİA*, VI, s. 75-77.

olmuştur. Beylerbeyi Camii'nde görev yapan son cuma vaizi ise 14 Ekim 1922'de atanan İslimiyeli Şeyh Mustafa Efendi'dir.

Selimiye Camii kürsü şeyliğine dair atama sayıları Grafik 1'de beşinci sırada yer almaktadır. Sultan III. Selim tarafından Üsküdar'daki Kavak Sarayı arazisine yaptırılarak 5 Nisan 1805'te ibadete açılan¹⁹ camide, söz konusu tarihler arasında toplam doksan yedi kürsü şeyhi görev yapmıştır.²⁰ Eldeki kayıtlara göre, Selimiye Camii kürsü şeyliğine yapılan en erken tarihli atama işlemi 5 Ocak 1819'dur. Bu tarihte, Bahçekapı'daki Hidayet Camii Cuma Vaizi Erzurumî Şeyh Osman Efendi Selimiye Camii'nin kürsü şeyhi olarak görevlendirilmiştir. İncelenen dönem içerisinde bu camide görev yapan son cuma vaizi ise Tophane (Nusret) Camii'ndeki vaizlik görevi sonrası 14 Ekim 1922'de göreve başlayan Eğridere Şeyh Ahmed Efendi'dir.

Banisi Sultan Mahmud'un²¹ mahlası "Adlî" ismiyle bilinen Adliye Camii'ne²² yapılan kürsü şeyhi atamalarını gösteren kayıtlar incelendiğinde, 27 Haziran 1815 tarihli ilk atama kaydında, caminin yeniden inşa edildiği ve padişahın emriyle selâtin şeyliği silsilesine dâhil edildiği bilgisi yer almaktadır.²³ Bu çerçevede, Adliye Camii'nde selâtin şeyhliği mertebesinde cuma vaizi olarak görev yapan ilk kişi Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Murad Efendi iken en son ataması yapılan da Dağıstanî Şeyh Mehmed Efendi'dir. Grafik 1'e göre 27 Haziran 1815 ila 14 Ekim 1922 tarihleri arasında Adliye Camii'ne toplam yüz iki cuma vaizi atanmıştır.²⁴

Kanûnî Sultan Süleyman tarafından kızı Mihrimah Sultan adına yaptırılan Mihrimah Sultan Külliyesi'nin içinde yer alan ve İskele Camii olarak da bilinen cami, kitabesine göre 1547-1548'de tamamlanmıştır.²⁵ Tarik defterlerine göre 1852-1922 tarihleri arasında Mihrimah Sultan Camii kürsü şeyhliğine toplam seksen beş cuma vaizi atanmıştır.²⁶ Burada görev yapan ilk kişi 27 Ekim 1852'de ataması yapılan Niğdeli Mehmed Hilmi Efendi'dir. İncelenen

19 M. Gözde Ramazanoğlu, "Selimiye Camii ve Külliyesi", *DİA*, XXXVI, s. 434-436.

20 BOA, A. d..., nr. 2946, s. 104, 109; MA, TD, Gnl, nr. 13, s. 307; nr. 14, s. 305; nr. 15, s. 160; nr. 16, s. 176; nr. 17, s. 343; nr. 18, s. 358; nr. 19, s. 191; nr. 20, s. 185; nr. 21, s. 191; nr. 22, s. 272; nr. 23, s. 211; nr. 24, s. 214; nr. 27, s. 253; nr. 28, s. 220.

21 II. Mahmud.

22 Sultan II. Mahmud, III. Mustafa'nın Bostancı Ocağı'nda görevli bostancıların namaz kılmaları için inşa ettirdiği Şerefâbâd Camii'ni yıktırarak 1814-1815'de yeniden ihya ettirmiştir. Bu tarihten sonra cami, banisi II Mahmud'un mahlası olan "Adlî" ismini alsa da bazı kaynaklarda "Şerefâbâd" ismiyle anılmaya devam etmiştir. Günümüze ulaşmayan caminin yanında bulunan Bostancı Ocağı, Sultan Abdülmecid döneminde Nizâm-ı Cedid Karakolu'na dönüştürülmüş olup günümüzde bu yapı Hava Üssü Lokali olarak kullanılmaktadır. (Bk. Oya Şenyurt, "II. Mahmud Döneminde İnşa Edilen Üsküdar Adliye (Şerefâbâd) Cami ve Tamirleri", *Tarih Uygurluk İstanbul Dergisi*, 10 (Ekim 2017), s. 163).

23 BOA, A. d. 2944, s. 331.

24 BOA, A. d..., nr. 2944, s. 331; nr. 2946, s. 109; MA, TD, Gnl, nr. 13, s. 309; nr. 14, s. 308; nr. 15, s. 161; nr. 16, s. 178; nr. 17, s. 346; nr. 18, s. 361; nr. 19, s. 192; nr. 20, s. 186; nr. 21, s. 192; nr. 22, s. 273; nr. 23, s. 212; nr. 24, s. 215; nr. 27, s. 254; nr. 28, s. 223.

25 İsmail Orman, "Mihrimah Sultan Külliyesi", *DİA*, XXX, s. 40-42.

26 MA, TD, Gnl, nr. 16, s. 184; nr. 17, s. 358; nr. 18, s. 373; nr. 19, s. 198; nr. 20, s. 192; nr. 21, s. 198; nr. 22, s. 279; nr. 23, s. 218; nr. 24, s. 221; nr. 27, s. 260; nr. 28, s. 235.

dönemde Mihrimah Sultan Camii kürsü şeyhliği yapan son kişi ise 14 Ekim 1922’de göreve başlayan Şumnulu Şeyh Hüseyin Avni Efendi’dir.

3. Üsküdar Selâtin Şeyhlerinin Menşeleri ve Mesleki Kariyerleri

Osmanlı ilmiye teşkilatına mensup cuma vaizlerinin sosyal tabanlarına bakıldığında; ilk zamanlar tekke şeyhleri arasından seçildikleri, zaman içinde ehliyet sahibi yeterli tekke şeyhi bulunmaması sebebiyle *zâhir*²⁷ *ulemas*ına da kürsü şeyhliğinin verilmeye başlandığı görülmektedir.²⁸ Bu durum Üsküdar’daki selâtin şeyhliklerine yapılan atama kayıtlarında da izlenmektedir. Örneğin Eyyûb el-Ensarî Camii’nin birinci imamı olan Kurra Hafız Şeyh Abdullah Efendi 1 Kasım 1813 tarihinde Ayazma Camii kürsü şeyhi olarak görevlendirilmiş, buradan da silsileye uygun olarak 14 Haziran 1814’te Üsküdar Valide Sultan Camii’ne yine kürsü şeyhi olarak atanmıştır.²⁹ 1 Haziran 1820’de yine Üsküdar Ayazma Camii’ne kürsü şeyhi olarak atanan diğer Kurra Şeyh Hafız el-Hac Abdullah Efendi’nin, Esad Efendi Mektebi hocası yani ilmiyenin tedris kolunda görevli bir müderris olduğu anlaşılmaktadır.³⁰ Ragıp Paşa Kütüphanesinde hâfız-ı kütüblük yapan Mudurnulu Şeyh Mehmed Raşid Efendi de yapılan imtihan neticesinde 17 Nisan 1833 tarihinde Arnavutköy’deki Tevfikiye Camii’ne kürsü şeyhi olmuş, daha sonra da İstanbul selâtin şeyhliği silsilesindeki farklı camilerde görev yapmıştır. Üsküdar’daki Adliye, Selimiye, Beylerbeyi ve Valide Sultan Camileri bunlar arasındadır. Son olarak Bayezid Camii kürsü şeyhi olan Mehmed Raşid Efendi buradaki görevi sırasında vefat etmiştir.³¹ Benzer şekilde Üsküdar Valide Sultan Camii’nde ikinci imam olarak görev yapan Hüseyin Efendi de 22 Receb 1274 tarihinde yapılan imtihanda başarılı olmuş ve 8 Haziran 1858’de Üsküdar Mihrimah Sultan Camii kürsü şeyhliğine atanmıştır.³² Örnekler, kürsü şeyhlerinin ilmiye kökenli kişiler arasında seçildiğini gösterdiği gibi silke girebilmenin yolunun da imtihandan geçtiğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, Üsküdar’da zikredilen camilerde selâtin şeyhi unvanıyla görev yapan cuma vaizlerinin kariyer süreçleri, atama işlemlerinin kaydedildiği Sadaret ve Tarik defterlerinden takip edilebilmektedir. Bu kayıtlar incelendiğinde, cuma vaizlerinin İstanbul selâtin şeyhliği silsilesinin en alt mertebesinde yer alan camilerde göreve başlayarak mesleki kariyerlerine başladıkları ve zaman içinde terfi alarak üst düzey camilere atandıkları görülmektedir. 7 Ağustos 1891’de İstanbul selâtin şeyhliği silsilesinin en alt basamağındaki Aksaray Valide Sultan Camii’ne cuma vaizi olarak ilk ataması yapılan Dağıstanî Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi’nin kayıtları bu silsileyi gösteren güzel bir örnektir. Kendisinin görev yaptığı yerler Tablo 1’de tarihleriyle birlikte verilmiştir.

27 Bu terimin tafsîlâtı için bk. İbrahim Kafi Dönmez, “Zâhir”, *DİA*, XLIV, s. 85-87.

28 İrfan Başkurt, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kürsü Şeyhliği”, s. 118.

29 BOA, A. d..., nr. 2944, s. 330.

30 BOA, A. d..., nr. 2946, s. 104.

31 MA, TD, Gnl, nr. 1, s. 309-311; nr. 2, s. 299-307; nr. 3, s. 155-157; nr. 4, s. 170-171.

32 MA, TD, Gnl, nr. 4, s. 184.

Tablo 1. *Dağıstanî Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi'nin Cuma Vaizlik Görevleri*

Fatih Sultan Mehmed Camii	1918-1919 ³³
Sultan Selim Camii	14 Mart 1918
Eba Eyyub el-Ensari Camii	21 Nisan 1917
Laleli Camii	28 Kasım 1916
Valide Sultan Camii (İstanbul)	5 Aralık 1914
Şehzade Mehmed Han Camii	9 Mayıs 1914
Valide Sultan Camii (Üsküdar)	4 Mart 1913
Ayazma Camii (Üsküdar)	17 Ocak 1913
Valide Sultan Camii (Hasköy)	30 Kasım 1911
Selimiye Camii (Üsküdar)	2 Nisan 1911
Nusret Camii (Tophane)	17 Ocak 1910
Adliye Camii (Üsküdar Şemsi Paşa)	29 Kasım 1907
Tevfikiye Camii (Arnavutköy)	18 Ekim 1905
Harbiye Camii (Beşiktaş)	15 Nisan 1905
Rami Kışlası Camii	29 Eylül 1903
Asariye Camii (Beşiktaş)	15 Mart 1903
Hamidiye Camii (Mırgün/Emirgan)	27 Şubat 1902
Süleymaniye Camii (Beşiktaş)	19 Şubat 1901
Valide Sultan Camii (Yenibahçe)	15 Ağustos 1900
Mecidiye Camii (Çırağan)	26 Ocak 1897
Hırkai Saadet Camii	6 Şubat 1896
Ortaköy Camii	15 Ağustos 1895
Rumeli Hisarı Camii	15 Ekim 1894
Mihrimah Sultan Camii (Üsküdar)	18 Ocak 1894
Valide Sultan Camii (Dolmabahçe)	12 Mayıs 1892
Valide Sultan Camii (Aksaray)	7 Ağustos 1891

Kaynak: MA, TD, Gnl, nr. 10, s. 279-280; nr. 11, s. 213-214, 216-217; nr. 12, s. 214-215; nr. 13, s. 245; nr. 14, s. 269-271; nr. 15, s. 247-252.

Tablo 1’de yer alan atama kayıtları incelendiğinde, Şeyh Ahmed Seyfettin Efendi’nin mesleki kariyeri boyunca İstanbul’un Avrupa yakası ve Üsküdar’da yirmi altı farklı camide görev yaptığı, son olarak da Fatih Sultan Mehmed Camii kürsü şeyhliğine atandığı görülmektedir. Görev sürelerine bakıldığında ise en az iki aydan başlamak üzere üç yılı aşkın sürelerle kadar aynı camide olmak üzere görev süresinin dokuz ay ila bir yıl arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi’nin kayıtları gibi diğer kürsü şeyhlerinin atama işlemlerinde de

33 Defterde bu atama işleminin tarihi verilmemiştir. Ancak bir önceki görev yeri Sultan Selim Camii’ne 14 Mart 1918’de atanmıştır. Defterlerdeki genel kayıtlar dikkate alındığında Fatih Sultan Mehmed Camii’ne atanması mezkûr tarihten sonra olması teşkilatın işleyişine uygundur. (Bk. MA, TD, Gnl, nr. 15, s. 247-248)

benzer sonuçlar çıkmakta ve bu şekilde şeyhlerin mesleki kariyerleri hakkında önemli bilgilere ulaşılabilmektedir.

Sonuç

Osmanlı Devleti'nde ilmiye teşkilatına mensup olan vaizler, camilere atanarak namazlardan sonra cemaate nasihatte bulunurlardı. Kalabalık cemaate sahip merkezi camilere ise cuma günleri vaaz vermeleri için kürsü şeyhi unvanıyla ayrıca vaiz atanırdı. İlmiyenin çeşitli alanlarında görev yapan din âlimlerinden seçilen bu kişiler, halk nezdindeki itibarları ve sosyal konumları dolayısıyla topluma rehberlik ederlerdi. Yapılan bu araştırma neticesinde, Üsküdar'da bulunan *Valide Sultan*, *Ayazma*, *İstavroz (Beylerbeyi)*, *Selimiye*, *Şemsi Paşa (Adliye)*, *Ahmediye* ve *Mihrimah Sultan* camilerinde görev alan cuma vaizlerinin selâtin şeyhi mertebesiyle atandıkları ve İstanbul selâtin şeyhliği silsilesine dâhil camilerde görev alarak ayrı bir statüye tabi tutuldukları tespit edilmiştir. Tarik ve Sadaret defterlerinden elde edilen veriler üzerinden Üsküdar'daki mezkûr camilere atanan vaizlerin bir listesi oluşturularak ekte sunulmuştur.

Listede yer alan atama kayıtları, selâtin şeyhliği görevine başlayan ulemanın belli bir süre bir camide görev yaptıktan sonra üst dereceli camiye atandığını, Üsküdar'daki camiler içinde en alt derecede Mihrimah Sultan Camii'nin, en üst mertebede ise Valide Sultan Camii'nin bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Elde edilen veriler, Üsküdar'da isimleri zikredilen yedi camide yüz doksandokuz farklı kişinin farklı zaman ve sürelerde görev yaptığını göstermektedir. Ekli listede yer alan bilgiler de bu göreve getirilen ulemanın kariyer süreçlerini ve biyografilerini aydınlatma açısından söz konusu defterlerin ne kadar kıymetli bir muhtevaya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)
Ali Emiri Tasnifi Sultan I. Mahmud Belgeleri (AE.SMHD.I), 135/9928
Cevdet Tasnifi Maarif Belgeleri (C.MF), 165/8207
Sadaret defterleri (A. d...), nr. 2940, 2944, 2946.
Meşihat Arşivi (MA) Tarik defterleri (TD)
Genel nr.13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28.

Araştırma ve İncelemeler

Akbalık, Reyhan, İstanbul'da Selâtin Camii Kürsü Şeyhleri (Cuma Vaizleri) (1826-1876), (Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2014.
Akgündüz, Murat, *Osmanlı Döneminde Vaizlik*, İstanbul 2016.

- Başkurt, İrfan, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kürsü Şeyhliği”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, 27 (2012), s. 117-145.
- Cirit, Hasan, “Kussâ”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, XXVI, s. 463-465.
- _____, Hasan, “Vaaz”, *DİA*, XLII, s. 404-407.
- Doğan, Recai, “Yaygın Din Eğitimi Açısından II. Meşrutiyet Dönemine Kadar Vaaz ve Vaizliğin Gelişimine Tarihi Bir Bakış”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, I/3 (1999), s. 257-272.
- Dönmez, İbrahim Kafi, “Zâhir”, *DİA*, XLIV, s. 85-87.
- Eyice, Semavi, “Ayazma Camii”, *DİA*, IV, s. 230-231.
- Gündoğdu, Cengiz, “Sultan Ahmed Câmii İlk Cum’a Vâizi: Abdülmecîd Sivâsî (971/1563-1049/1639) Câmii’ne Atanması, Va’az Uslûbu”, *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, II, s. 41-53.
- İpşirli, Mehmet, “Cer”, *DİA*, VII, s. 388-389.
- Karahasanoğlu, Selim, “Osmanlı İmparatorluğunda 1730 İsyanına Dair Yeni Bulgular: İsyanın Organizatörlerinden Ayasofya Vaizi İspirizâde Ahmed Efendi ve Terekesi”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, XXIV, s. 97-128.
- Köse, Ömer Faruk, “Cuma Vâizliği”, *DİA*, Ek-I, s. 271.
- Küçükaşçı, Mustafa, *Cahiliye’den Emevilerin Sonuna Kadar Haremeyn*, İstanbul 2003.
- Mehmed Emin, “Kürsü Şeyhleri: Selâtin Şeyhliği”, *Sebilürreşad*, XVII/427-428, s. 89-90.
- Mülayim, Selçuk, “Beylerbeyi Camii ve Külliyesi”, *DİA*, VI, s. 75-77.
- Orman, İsmail, “Mihrimah Sultan Külliyesi”, *DİA*, XXX, s. 40-42.
- Orman, Tülay Sezgin, “Yeni Valide Külliyesi”, *DİA*, XLIII, s. 433-435.
- Öcal, Mustafa, “Geçmişten Günümüze Vâizlik, Vâizler ve Vaazlar Hakkında Bazı Tespit ve Teklifler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXIII/2, s. 125-162.
- Önkal, Ahmet – Bozkurt, Nebi, “Cami”, *DİA*, VII, s. 46-56.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, İstanbul 1983.
- Ramazanoğlu, M. Gözde, “Selimiye Camii ve Külliyesi”, *DİA*, XXXVI, s. 434-436.
- Şenyurt Oya, “II. Mahmud Döneminde İnşa Edilen Üsküdar Adliye (Şerefâbâd) Cami ve Tamirleri”, *Tarih Uygurluk İstanbul Dergisi*, 10 (Ekim 2017), s. 161-180.
- Târih-i Mehmed Râşid ve Zeyli*, III, haz. Abdülkadir Özcan vd., İstanbul 2013.
- Uğur, Mücteba, “Va’z, Kıssacılık ve Hadiste Kussâs”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (AÜİFD)*, XXVIII (1986), s. 291-326.
- Yüksel, Aydın, “Ahmediye Külliyesi”, *DİA*, II, s. 169-170.

EK. 1736-1922 Tarihleri Arasında Üsküdar'daki Camilere Atanan Selâtin Şeyhi Unvanlı Cuma Vaizleri

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Valide Sultan	Şeyh Yusuf Efendi	26 Temmuz 1736
Valide Sultan	Şeyh Mehmed Efendi	19 Nisan 1747
Valide Sultan	Himmetzâde Şeyh Abdüşşükür Efendi	24 Ocak 1748
Valide Sultan	Şeyh Ahmed Efendi	26 Ocak 1749
Valide Sultan	Himmetzâde Nurullah Efendi	31 Temmuz 1749
Valide Sultan	Şeyh İbrahim Efendi	6 Ocak 1752
Valide Sultan	Yakubzâde Mustafa Efendi	12 Mart 1752
Valide Sultan	Üryanî Şeyh Osman Efendi	20 Mart 1755
Valide Sultan	Şeyh el-Hac Hasan Efendi	1 Kasım 1788
Valide Sultan	Şeyh el-Hac Hamza Efendi	21 Şubat 1791
Valide Sultan	Abdurrahman Efendi	19 Nisan 1791
Valide Sultan	Şeyh Hasan Efendi	24 Mayıs 1795
Valide Sultan	Seyyid İbrahim Efendi	16 Mart 1796
Valide Sultan	Şeyh el-Hac Yahya Efendi	2 Ağustos 1796
Valide Sultan	Ayntabî Müftizâde Seyyid Mehmed Esad Efendi	1 Aralık 1797
Valide Sultan	Şeyh Abdülkadir Efendi	1 Ocak 1798
Valide Sultan	Şeyh Mehmed Devlet Efendi	14 Şubat 1798
Valide Sultan	Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	22 Temmuz 1800
Valide Sultan	Şeyh el-Hac Hafız Mustafa Efendi	23 Ekim 1801
Valide Sultan	Kadirîyevî Şeyh el-Hac Ali Efendi	25 Ekim 1805
Valide Sultan	Hafız Mustafa Efendi	20 Ekim 1807
Valide Sultan	Ahîşavî Yahya Efendi	5 Şubat 1809
Valide Sultan	Şeyh Yusuf Efendi	21 Ağustos 1811
Valide Sultan	Dersiam Hafız Şeyh Ahmed Efendi	3 Nisan 1813
Valide Sultan	Giresunlu Seyyid Hüseyin Efendi	27 Nisan 1813
Valide Sultan	Şeyh Ahmed Efendi	30 Ekim 1813
Valide Sultan	Kırmî Şeyh Abdurrahman Efendi	1 Kasım 1813
Valide Sultan	Kurra Hafız Şeyh Abdullah Efendi	14 Haziran 1814
Valide Sultan	Kurra eş-Şeyh el-Hac Mehmed Efendi	1 Temmuz 1814
Valide Sultan	Kazâbâdi Hafız Şeyh Mustafa Efendi	20 Eylül 1816
Valide Sultan	Yazıcızâde Şeyh Hafız Ahmed Efendi	16 Kasım 1816
Valide Sultan	Tobhaneli Şeyh İsmail Efendi	25 Mayıs 1818
Valide Sultan	Şeyh Hafız Mustafa Efendi	5 Ocak 1819
Valide Sultan	Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Murad Efendi	1 Haziran 1820
Valide Sultan	Koçhisarî Şeyh el-Hac Ali Efendi	7 Ağustos 1822
Valide Sultan	Erzurumî Şeyh Osman Efendi	15 Mart 1825
Valide Sultan	Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	4 Mart 1830
Valide Sultan	Hidayet Camii İmam-ı evveli Seyyid Şeyh el-Hac Hafız Mustafa Efendi	16 Mart 1830
Valide Sultan	Şeyh Feyzullah Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Reşid Efendi	24 Temmuz 1830
Valide Sultan	Konevî Şeyh Seyyid Halil Efendi	10 Nisan 1831
Valide Sultan	Kıbrısî Şeyh Seyyid Hasan Hilmi Efendi	7 Ağustos 1831
Valide Sultan	Giridi Dersiam Şeyh Süleyman Efendi	10 Aralık 1831

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Valide Sultan	Melekhocazâde Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Eşref Efendi	1 Kasım 1832 ³⁴
Valide Sultan	Nusret Camii İmam-ı evveli Tırnovalı Şeyh Seyyid Ali Efendi	17 Nisan 1833
Valide Sultan	Hasırcızâde Şeyh Süleyman Sıdkı Efendi Rahmetullah 1 Za 1253	20 Ağustos 1836
Valide Sultan	Dersiam Şeyh Hattat Hasan Efendi	31 Mart 1838
Valide Sultan	Seyyid Şeyh Hüseyin Vehbi Efendi	31 Temmuz 1838
Valide Sultan	el-Hac Abdullah Efendizâde Şeyh Mehmed Emin Efendi	24 Ekim 1838
Valide Sultan	Karsî Şeyh Mehmed Efendi	1 Şubat 1839
Valide Sultan	Ankaravî Şeyh Mehmed Efendi	1 Ağustos 1840 ³⁵
Valide Sultan	Ragıp Paşa Hafız-ı Kütübü Mudurnulu Şeyh Mehmed Raşid Efendi	18 Aralık 1841
Valide Sultan	Trabzonî Şeyh Ali Efendi	15 Şubat 1842 ³⁶
Valide Sultan	Nevşehirî Şeyh Seyyid Ahmed Efendi Rahmetullah	7 Şubat 1843
Valide Sultan	Canikî Şeyh Emrullah Efendi	27 Şubat 1846
Valide Sultan	Zağra-i Atikli Seyyid Şeyh Hafız Mustafa Efendi	31 Temmuz 1848
Valide Sultan	Geredevî Şeyh Hasan Efendi	27 Kasım 1848
Valide Sultan	Şumnulu Seyyid Şeyh İbrahim Efendi	8 Haziran 1849
Valide Sultan	Kangırılı Şeyh Hafız Mustafa Zühdi Efendi	14 Nisan 1850
Valide Sultan	Seyyid Şeyh el-Hac Hafız Mehmed Tevfik Efendi	12 Temmuz 1851
Valide Sultan	Seyyid Şeyh Hasan Hamdi Efendi	19 Mart 1852
Valide Sultan	Kastamonulu Seyyid Şeyh Hüseyin Efendi	27 Ekim 1852
Valide Sultan	el-Hac Ali Efendizâde Seyyid Şeyh Hafız Mehmed Emin Efendi	15 Kasım 1855
Valide Sultan	Şeyh el-Hac Ebubekir Efendi	21 Ekim 1856
Valide Sultan	el-Hac Seyyid Şeyh Ali Şükri Efendi	29 Kasım 1857
Valide Sultan	Bergamavî Seyyid Şeyh Hafız Mustafa Hulusi Efendi	13 Mart 1858
Valide Sultan	Ahışhavî Seyyid Şeyh Mehmed Esad Efendi	14 Haziran 1859
Valide Sultan	Mehmed Efendizâde Şeyh Mustafa Efendi	20 Aralık 1859
Valide Sultan	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Şeyh Ömer Said Efendi	8 Mayıs 1861
Valide Sultan	Tokadî Seyyid Şeyh Musa Efendi	18 Kasım 1863
Valide Sultan	Harputî Şeyh Hafız Hasan Efendi	18 Ağustos 1865
Valide Sultan	Şehrî Şeyh Hafız Ali Galip Efendi	26 Ağustos 1865
Valide Sultan	Vezirköprülü Şeyh Seyyid Abdullah Efendi ³⁷	5 Eylül 1865
Valide Sultan	Edirnevî Ahmed Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Efendi	18 Ağustos 1867
Valide Sultan	Niğdevî Ebubekir Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Hilmi Efendi	9 Mart 1868
Valide Sultan	Şeyh Murad Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Arif Efendi	20 Aralık 1868
Valide Sultan	Şehrî Mehmed Efendizâde Şeyh Hafız Hasan Efendi	18 Mart 1870
Valide Sultan	Şehrî Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Efendi	27 Temmuz 1871
Valide Sultan	Kastamonulu Şeyh Mehmed Efendi	6 Ocak 1874
Valide Sultan	Nevşehirî Şeyh Seyyid Mustafa Celaleddin Efendi	26 Nisan 1876
Valide Sultan	Şehrî Şeyh İsmail Zahid Efendi	14 Kasım 1878
Valide Sultan	Şeyh Emin Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Akif Efendi	14 Aralık 1879

34 Tarik defterlerinde yer alan kayıta atama tarihi 3 C 1248 yazılmıştır. Sadaret defterinde ise atama tarihi 7 C 1248 olarak kaydedilmiştir. Tabloya Sadaret kayıtları girildi.

35 Tarik defterinde bu atama kaydı yok. Sadaret defterlerinden tabloya aktarıldı.

36 Reyhan Akbalık'ın çalışmasında atama tarihi sehven 4 Z 1257 olarak yazılmış. Tarik defterlerinde yazan tarih 4 Z 1258'dir. Sadaret kayıtlarındaki tarih ise 4 M 1258'dir.

37 Reyhan Akbalık'ın çalışmasında atama tarihi sehven 3 Ra 1282 yazılmıştır.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Valide Sultan	Mağnisalı Şeyh Mehmed Efendi Ba-berat 15 Ramazan 1297 Vekili Ahmed Said Efendi	21 Temmuz 1880
Valide Sultan	Şirvanî Şeyh Muharrem Efendi	1 Mart 1883
Valide Sultan	Nevşehirî Şeyh İbrahim Fazıl Efendi Rahmetullah 19 Şaban 1303	9 Mart 1885
Valide Sultan	Ankaravî Şeyh Seyyid el-Hac Mustafa Efendi	29 Kasım 1885
Valide Sultan	Şeyh Hasan ³⁸ Hüsnî Efendi	21 Eylül 1888
Valide Sultan	Manastırlı Şeyh Hafız İsmail Efendi	13 Aralık 1888
Valide Sultan	Erzurumî Şeyh Mehmed Efendi	24 Haziran 1889
Valide Sultan	Tırnovalı Şeyh İbrahim Efendi	14 Temmuz 1889
Valide Sultan	Rizeli Şeyh Hafız Hasan Efendi	15 Temmuz 1890
Valide Sultan	Berkofçalı Şeyh Mustafa Nuri Efendi	9 Şubat 1891
Valide Sultan	Tırnovalı Şeyh Mesud Efendi Rahmetullah	7 Ağustos 1891
Valide Sultan	İşkodralı Şeyh Hüseyin Efendi	12 Mayıs 1892
Valide Sultan	Tokadı Şeyh Hafız Şerif Efendi	18 Ocak 1894
Valide Sultan	Ahışhavî Şeyh Yusuf Efendi	15 Ekim 1894
Valide Sultan	Taşâbâdî Şeyh Ahmed Efendi	6 Şubat 1896
Valide Sultan	Tirebolulu Şeyh Ahmed Efendi	26 Ocak 1897
Valide Sultan	Kavayeli Şeyh İbrahim Efendi	29 Şubat 1901
Valide Sultan	Rusçuklu Şeyh Ahmed Efendi	27 Şubat 1902
Valide Sultan	Delvineli Şeyh İsa Şevki Efendi	15 Mart 1903
Valide Sultan	Dramalı Şeyh Yakub Efendi	29 Eylül 1903
Valide Sultan	Tırnovalı Şeyh İdris Efendi	15 Nisan 1905
Valide Sultan	Eğinli Şeyh Mehmed Rahmi Efendi	18 Ekim 1905
Valide Sultan	Ahışhavî Şeyh Hasan Efendi	17 Ocak 1910
Valide Sultan	Cumalı Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	2 Nisan 1911
Valide Sultan	Şeyh Fazıl Efendizâde Şeyh Mahmud Mahir Efendi	30 Kasım 1911
Valide Sultan	İstanbulî Şeyh Hüseyin Hüsnî Efendi	17 Ocak 1913
Valide Sultan	Dağıstanî Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi	4 Mart 1913
Valide Sultan	Akşehirli Şeyh Mehmed Emin Efendi	9 Mayıs 1914
Valide Sultan	Uluborlulu Şeyh Mustafa Efendi	5 Aralık 1914
Valide Sultan	Sivasî Şeyh Hüseyin Efendi	23 Mart 1916
Valide Sultan	Geredeli Şeyh Yunus Bahri Efendi	28 Kasım 1916
Valide Sultan	Rusçuklu Şeyh Mehmed Emin Efendi	21 Nisan 1917
Valide Sultan	Tırnovalı Şeyh Ahmed Şakir Efendi	5 Temmuz 1917
Valide Sultan	Arhavili Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	14 Mart 1918
Valide Sultan	İstanbulî Şeyh Mustafa Efendi	1918-1919
Valide Sultan	Çeşmeli Şeyh Mehmed Bahaeddin Efendi	19 Ağustos 1920
Valide Sultan	Sinobî Şeyh Abdullah [Hilmi] Efendi	20 Kasım 1920
Valide Sultan	Ahi Çelebili Şeyh Osman Efendi	14 Ekim 1922
Ahmediye	Üryanî Şeyh Osman Efendi	12 Nisan 1743
Ahmediye	Şeyh Seyyid Mehmed Habib Efendi	24 Mart 1755
Ahmediye	Nurizâde Mehmed Bahauallah Efendi	16 Aralık 1758
Ayazma	Şeyh el-Hac Hamza Efendi	11 Kasım 1788

38 Defterde, sehven “Hüseyin” yazılmıştır.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Ayazma	Abdurrahman Efendi	22 Ocak 1791
Ayazma	Şeyh Hasan Efendi	19 Nisan 1791
Ayazma	Seyyid İbrahim Efendi	24 Mayıs 1795
Ayazma	Şeyh el-Hac Yahya Efendi	16 Mart 1796
Ayazma	Ayntabî Müftizâde Seyyid Mehmed Esad Efendi	2 Ağustos 1796
Ayazma	Şeyh Abdülkadir Efendi	1 Aralık 1797
Ayazma	Şeyh Mehmed Devlet Efendi	1 Ocak 1798
Ayazma	Şeyh el-Hac Hüseyin Efendi	14 Şubat 1798
Ayazma	Meşinci Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	12 Mart 1800
Ayazma	Şeyh el-Hac Hafız Mustafa Efendi	22 Temmuz 1800
Ayazma	Kadiriye'vi Şeyh el-Hac Ali Efendi	23 Ekim 1801
Ayazma	Hafız Mustafa Efendi	25 Ekim 1805
Ayazma	Ahışhavî Yahya Efendi	20 Ekim 1807
Ayazma	Şeyh Yusuf Efendi	5 Şubat 1809
Ayazma	Dersiam Hafız Şeyh Ahmed Efendi	21 Ağustos 1811
Ayazma	Giresunlu Seyyid Hüseyin Efendi	3 Nisan 1813
Ayazma	Şeyh Ahmed Efendi	27 Nisan 1813
Ayazma	Kırımî Şeyh Abdurrahman Efendi	30 Ekim 1813
Ayazma	Kurra Hafız Şeyh Abdullah Efendi	1 Kasım 1813
Ayazma	Kurra eş-Şeyh el-Hac Mehmed Efendi	14 Haziran 1814
Ayazma	Kazâbâdî Hafız Şeyh Mustafa Efendi	1 Temmuz 1814
Ayazma	Yazıcızâde Şeyh Hafız Ahmed Efendi	20 Eylül 1816
Ayazma	Tobhaneli Şeyh İsmail Efendi	16 Kasım 1816
Ayazma	Şeyh Hafız Mustafa Efendi	25 Mayıs 1818
Ayazma	Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Murad Efendi	5 Ocak 1819
Ayazma	Kurra eş-Şeyh Hafız el-Hac Abdullah Efendi	1 Haziran 1820
Ayazma	Koçhisarî Şeyh Dersiam Ali Efendi	2 Kasım 1821
Ayazma	Erzurumî Şeyh Osman Efendi	7 Ağustos 1822
Ayazma	Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	15 Mart 1825
Ayazma	Seyyid Şeyh Hafız el-Hac Mustafa Efendi	4 Mart 1830
Ayazma	Şeyh Feyzullah ³⁹ Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Reşid Efendi	16 Mart 1830
Ayazma	Konevî Şeyh Seyyid Halil Efendi	24 Temmuz 1830
Ayazma	Kıbrısî Şeyh Seyyid Hasan Hilmi Efendi	10 Nisan 1831
Ayazma	Giridî Dersiam Şeyh Süleyman Efendi	7 Ağustos 1831
Ayazma	Melekhocazâde Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Eşref Efendi	10 Aralık 1831
Ayazma	Nusret Camii İmam-ı evveli Tirnovalı Şeyh Seyyid Ali Efendi	1 Kasım 1832 ⁴⁰
Ayazma	Hasırcızâde Şeyh Süleyman Sıdkı Efendi	17 Nisan 1833
Ayazma	Dersiam Şeyh Hattat Hasan Efendi	20 Ağustos 1836
Ayazma	Seyyid Şeyh Hüseyin Vehbi Efendi	31 Mart 1838
Ayazma	el-Hac Abdullah Efendizâde Şeyh Mehmed Emin Efendi	31 Temmuz 1838
Ayazma	Karsî Şeyh Mehmed Efendi	24 Ekim 1838
Ayazma	Ankaravî Şeyh Mehmed Efendi	1 Şubat 1839

39 Sadaret defterlerinde, sehven “Hibetullah” yazılmıştır.

40 Tarik defterlerinde yer alan kayıta atama tarihi 3 C 1248 yazılmıştır. Sadaret defterinde ise atama tarihi 7 C 1248 olarak kaydedilmiştir. Tabloya Sadaret kayıtları girildi.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Ayazma	Mehmed Raşid	1 Ağustos 1840 ⁴¹
Ayazma	Trabzonî Şeyh Ali Efendi	18 Aralık 1841
Ayazma	Nevşehirî Şeyh Seyyid Ahmed Efendi	6 Ocak 1843
Ayazma	Canikî Şeyh Emrullah Efendi	7 Şubat 1843
Ayazma	Zağra-i Atikli Seyyid Şeyh Hafız Mustafa Efendi	27 Şubat 1846
Ayazma	Geredevî Şeyh Hasan Efendi	31 Temmuz 1848
Ayazma	Şumnulu Seyyid Şeyh İbrahim Efendi	27 Kasım 1848
Ayazma	Kangırılı Şeyh Hafız Mustafa Zühdi Efendi	8 Haziran 1849
Ayazma	Seyyid Şeyh Hafız Mehmed Tevfik Efendi	14 Nisan 1850
Ayazma	Seyyid Şeyh Hasan Hamdi Efendi	12 Temmuz 1851
Ayazma	Kastamonulu Seyyid Şeyh Hüseyin Efendi	19 Mart 1852
Ayazma	el-Hac Ali Efendizâde Seyyid Şeyh Hafız Mehmed Emin Efendi	27 Ekim 1852
Ayazma	Şeyh el-Hac Ebubekir Efendi	15 Kasım 1855
Ayazma	el-Hac Seyyid Şeyh Ali Şükri Efendi	21 Ekim 1856
Ayazma	Harputî Şeyh Mustafa Efendi	29 Kasım 1857
Ayazma	Ahışhavi Seyyid Şeyh el-Hac Mehmed Esad Efendi	13 Mart 1858
Ayazma	Seyyid Şeyh Hafız İbrahim Rahmi Efendi Rahmetullah	14 Haziran 1859
Ayazma	Mehmed Efendizâde Şeyh Mustafa Efendi	1 Ekim 1859
Ayazma	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Şeyh Ömer Said Efendi	20 Aralık 1859
Ayazma	Tokadî Seyyid Şeyh Musa Efendi	8 Mayıs 1861
Ayazma	Şeyh Hafız Hasan Efendi	18 Kasım 1863
Ayazma	Şehrî Şeyh Hafız Ali Galip Efendi	18 Ağustos 1865
Ayazma	Vezirköprülü Şeyh Seyyid Abdullah Efendi	26 Ağustos 1865 ⁴²
Ayazma	Edirnevî Ahmed Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Efendi	5 Eylül 1865
Ayazma	Niğdevî Ebubekir Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Hilmi Efendi	18 Ağustos 1867
Ayazma	Şeyh Murad Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Arif Efendi	9 Mart 1868
Ayazma	Şehrî Mehmed Efendizâde Şeyh Hafız Hasan Efendi	20 Aralık 1868
Ayazma	Şehrî Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Efendi	18 Mart 1870
Ayazma	Kastamonulu Şeyh Mehmed Efendi	27 Temmuz 1871
Ayazma	Nevşehirî Seyyid Şeyh Mustafa Celaledin Efendi	6 Ocak 1874
Ayazma	Mesud Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Salim Efendi	26 Nisan 1876
Ayazma	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Akif Efendi	14 Kasım 1878
Ayazma	Magnisalı Şeyh Mehmed Efendi	14 Aralık 1879
Ayazma	Şirvanî Şeyh Muharrem Efendi (Vekili Şeyh Akif Efendi)	21 Temmuz 1880
Ayazma	Nevşehirî Şeyh el-Hac İbrahim Fazıl Efendi	1 Mart 1883
Ayazma	Ankaravî Şeyh Seyyid el-Hac Mustafa Efendi	9 Mart 1885
Ayazma	Kırımî Şeyh el-Hac Musa Efendi	29 Kasım 1885
Ayazma	Şeyh Seyyid Hasan Hüsnî Efendi	14 Kasım 1887
Ayazma	İstanbulî Şeyh Hafız Mehmed Şükri Efendi <i>Rahmetullah 14 Rebiülevvel 1306</i>	21 Eylül 1888
Ayazma	Erzurumî Şeyh Mehmed Efendi	13 Aralık 1888
Ayazma	Tırnovalı Şeyh İbrahim Efendi	24 Haziran 1889

41 Tarik defterinde yok. Sadaret defterlerinden alındı.

42 Reyhan Akbalık'ın çalışmasında atama tarihi sehven 3 Ra 1282 yazılmıştır.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Ayazma	Rizeli Şeyh Hafız Hasan Efendi	14 Temmuz 1889
Ayazma	Berkofçalı Şeyh Mustafa Nuri Efendi	15 Temmuz 1890
Ayazma	Tırnovalı Şeyh Mesud Efendi	9 Şubat 1891
Ayazma	İşkodralı Şeyh Hüseyin Efendi	7 Ağustos 1891
Ayazma	Tokadı Şeyh Hafız Şerif Efendi	12 Mayıs 1892
Ayazma	Ahışavî Şeyh Yusuf Efendi	18 Ocak 1894
Ayazma	Taşâbâdî Şeyh Ahmed Efendi	15 Ekim 1894
Ayazma	Tirebolulu Şeyh Ahmed Efendi	6 Şubat 1896
Ayazma	Kavayeli Şeyh İbrahim Efendi	26 Ocak 1897
Ayazma	Ruşuklu Şeyh Ahmed Efendi	29 Şubat 1901
Ayazma	Delvineli Şeyh İsa Şevki Efendi	27 Şubat 1902
Ayazma	Dramalı Şeyh Yakub Efendi	15 Mart 1903
Ayazma	Tırnovalı Şeyh İdris Efendi	29 Eylül 1903
Ayazma	Eğinli Şeyh Mehmed Rahmi Efendi	15 Nisan 1905
Ayazma	Kangırlı Şeyh Mehmed Derviş Efendi	18 Ekim 1905
Ayazma	Denizlili Şeyh Süleyman Şakir Efendi	29 Kasım 1907
Ayazma	Cumalı Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	17 Ocak 1910
Ayazma	Şeyh Fazıl Efendizâde Şeyh Mahmud Mahir Efendi	2 Nisan 1911
Ayazma	Hemşinli Şeyh Abdülkadir Efendi	30 Kasım 1911
Ayazma	Dağistanî Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi	17 Ocak 1913
Ayazma	Akşehirli Şeyh Mehmed Emin Efendi	4 Mart 1913
Ayazma	Uluborlulu Şeyh Mustafa Efendi	9 Mayıs 1914
Ayazma	Sivasî Şeyh Hüseyin Efendi	5 Aralık 1914
Ayazma	Geredeli Şeyh Yunus Bahri Efendi	23 Mart 1916
Ayazma	Ruşuklu Şeyh Mehmed Emin Efendi	28 Kasım 1916
Ayazma	Tırnovalı Şeyh Ahmed Şakir Efendi	21 Nisan 1917
Ayazma	Arhavili Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	5 Temmuz 1917
Ayazma	Aksekili Şeyh Ali Efendi	14 Mart 1918
Ayazma	Çeşmeli Şeyh Mehmed Bahaeddin Efendi	1918-1919
Ayazma	Sinobî Şeyh Abdullah [Hilmi] Efendi	19 Ağustos 1920
Ayazma	Ahi Çelebili Şeyh Osman Efendi	20 Kasım 1920
Ayazma	İstanbulî Şeyh Mustafa Behçet Efendi	14 Ekim 1922
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Halil Efendi	11 Kasım 1788
Bahçe-i İstavroz	Abdurrahman Efendi	27 Ocak 1790
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Hasan Efendi	22 Ocak 1792
Bahçe-i İstavroz	Seyyid İbrahim Efendi	19 Nisan 1791
Bahçe-i İstavroz	Şeyh el-Hac Yahya Efendi	24 Mayıs 1795
Bahçe-i İstavroz	Ayntabî Müftizâde Seyyid Mehmed Esad Efendi	16 Mart 1796
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Abdülkadir Efendi	2 Ağustos 1796
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Mehmed Devlet Efendi	1 Aralık 1797
Bahçe-i İstavroz	Şeyh el-Hac Hüseyin Efendi	1 Ocak 1798
Bahçe-i İstavroz	Meşinci Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	14 Şubat 1798
Bahçe-i İstavroz	Şeyh el-Hac Hafız Mustafa Efendi	12 Mart 1800
Bahçe-i İstavroz	Kadirîyevî Şeyh el-Hac Ali Efendi	22 Temmuz 1800
Bahçe-i İstavroz	Kafgirili? Abdullah Efendi	23 Ekim 1801

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Bahçe-i İstavroz	Hafız Mustafa Efendi	12 Aralık 1803
Bahçe-i İstavroz	Ahışhavî Yahya Efendi	25 Ekim 1805
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Yusuf Efendi	20 Ekim 1807
Bahçe-i İstavroz	Dersiam Hafız Şeyh Ahmed Efendi	5 Şubat 1809
Bahçe-i İstavroz	Giresunlu Seyyid Hüseyin Efendi	21 Ağustos 1811
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Ahmed Efendi	3 Nisan 1813
Bahçe-i İstavroz	Kırımî Şeyh Abdurrahman Efendi	27 Nisan 1813
Bahçe-i İstavroz	Kurra eş-Şeyh el-Hac Mehmed Efendi	30 Ekim 1813
Bahçe-i İstavroz	Kazâbâdî Hafız Şeyh Mustafa Efendi	14 Haziran 1814
Bahçe-i İstavroz	Yazıcızâde Şeyh Hafız Ahmed Efendi	1 Temmuz 1814
Bahçe-i İstavroz	Tobhaneli Şeyh İsmail Efendi	20 Eylül 1816
Bahçe-i İstavroz	Kayseriyeli Şeyh el-Hac Ahmed Efendi	16 Kasım 1816
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Hafız Mustafa Efendi	31 Ekim 1817
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Murad Efendi	25 Mayıs 1818
Bahçe-i İstavroz	Kurra eş-Şeyh Hafız el-Hac Abdullah Efendi	5 Ocak 1819
Bahçe-i İstavroz	Konevî Seyyid Şeyh Halil Efendi	16 Mart 1830
Bahçe-i İstavroz	Kıbrısî Şeyh Seyyid Hasan Hilmi Efendi	24 Temmuz 1830
Bahçe-i İstavroz	Giridî Dersiam Şeyh Süleyman Efendi	10 Nisan 1831
Bahçe-i İstavroz	Melekhocazâde Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Eşref Efendi	7 Ağustos 1831
Bahçe-i İstavroz	Nusret Camii İmam-ı evveli Tınovalı Şeyh Seyyid Ali Efendi	10 Aralık 1831
Bahçe-i İstavroz	Hasircızâde Şeyh Süleyman Sıdkı Efendi	28 Ekim 1832
Bahçe-i İstavroz	Dersiam Şeyh Hattat Hasan Efendi	17 Nisan 1833
Bahçe-i İstavroz	Seyyid Şeyh Hüseyin Vehbi Efendi	20 Ağustos 1836
Bahçe-i İstavroz	el-Hac Abdullah Efendizâde Şeyh Mehmed Emin Efendi	31 Mart 1838
Bahçe-i İstavroz	Karsî Şeyh Mehmed Efendi	31 Temmuz 1838
Bahçe-i İstavroz	Ankaravî Şeyh Mehmed Efendi	22 Aralık 1838
Bahçe-i İstavroz	Ragıp Paşa Hafız-ı Kütübü Mudurnulu Şeyh Mehmed Raşid Efendi	1 Şubat 1839
Bahçe-i İstavroz	Nevşehirî Şeyh Seyyid Ahmed Efendi	18 Aralık 1841
Bahçe-i İstavroz	Canikî Şeyh Emrullah Efendi	6 Ocak 1843
Bahçe-i İstavroz	Zağra-i Atikî Şeyh Seyyid Hafız Mustafa Efendi	7 Şubat 1843
Bahçe-i İstavroz	Geredevî Şeyh Hasan Efendi	27 Şubat 1846
Bahçe-i İstavroz	Şumnulu Şeyh Seyyid İbrahim Efendi	31 Temmuz 1848
Bahçe-i İstavroz	Kangırlı Şeyh Hafız Mustafa Zühdi Efendi	27 Kasım 1848
Bahçe-i İstavroz	Seyyid Şeyh Hafız Mehmed Tevfik Efendi	8 Haziran 1849
Bahçe-i İstavroz	Seyyid Şeyh Hasan Hamdi Efendi	14 Nisan 1850
Bahçe-i İstavroz	Kastamonulu Seyyid Şeyh Hüseyin Efendi	12 Temmuz 1851
Bahçe-i İstavroz	el-Hac Ali Efendizâde Seyyid Şeyh Hafız Mehmed Emin Efendi	19 Mart 1852
Bahçe-i İstavroz	Şeyh el-Hac Ebubekir Efendi	27 Ekim 1852
Bahçe-i İstavroz	el-Hac Seyyid Şeyh Ali Şükri Efendi	15 Kasım 1855
Bahçe-i İstavroz	Harputî Şeyh Mustafa Efendi	21 Ekim 1856
Bahçe-i İstavroz	Şehrî Seyyid Şeyh Mehmed Efendi	29 Kasım 1857
Bahçe-i İstavroz	Seyyid Şeyh Hafız İbrahim Rahmi Efendi	13 Mart 1858
Bahçe-i İstavroz	Mehmed Efendizâde Şeyh Mustafa Efendi	14 Haziran 1859
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Şeyh Ömer Said Efendi	1 Ekim 1859
Bahçe-i İstavroz	Tokadî Seyyid Şeyh Musa Efendi	20 Aralık 1859

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Hafız Hasan Efendi	8 Mayıs 1861
Bahçe-i İstavroz	Şehrî Şeyh Hafız Ali Galip Efendi	13 Kasım 1863
Bahçe-i İstavroz	Vezirköprülü Şeyh Seyyid Abdullah Efendi	18 Ağustos 1865
Bahçe-i İstavroz	Edirnevî Ahmed Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Efendi	27 Temmuz 1865
Bahçe-i İstavroz	Niğdevî Ebubekir Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Hilmi Efendi	5 Eylül 1865
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Murad Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Arif Efendi	18 Ağustos 1867
Bahçe-i İstavroz	Şehrî Mehmed Efendizâde Şeyh Hafız Hasan Efendi	9 Mart 1868
Bahçe-i İstavroz	Şehrî Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Efendi	20 Aralık 1868
Bahçe-i İstavroz	Kastamonulu Şeyh Mehmed Efendi	18 Mart 1870
Bahçe-i İstavroz	Nevşehirî Seyyid Şeyh Mustafa Celaledin Efendi	27 Temmuz 1871
Bahçe-i İstavroz	Mesud Efendizâde Seyyid Mehmed Salim Efendi	6 Ocak 1874
Bahçe-i İstavroz	Şehrî Şeyh İsmail Zahid Efendi	26 Nisan 1876
Bahçe-i İstavroz	Magnisalı Şeyh Mehmed Efendi	14 Kasım 1878
Bahçe-i İstavroz	Şirvanî Şeyh Muharrem Efendi	14 Aralık 1879
Bahçe-i İstavroz	Nevşehirî Seyyid Şeyh el-Hac İbrahim Fazıl Efendi (Vekili Hulusizâde Raşid Efendi)	21 Temmuz 1880
Bahçe-i İstavroz	Ankaravî Şeyh Seyyid el-Hac Mustafa Efendi	30 Ocak 1883
Bahçe-i İstavroz	Şehrî Şeyh Hafız Ahmed Şevki Efendi (Rahmetullah der Hicaz 20 Zilhicce 1303)	9 Mart 1885
Bahçe-i İstavroz	Kırımî Şeyh el-Hac Musa Efendi	3 Aralık 1885
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Seyyid Hasan Hüsni Efendi	25 Mayıs 1886
Bahçe-i İstavroz	İstanbulî Şeyh Hafız Mehmed Şükri Efendi	14 Kasım 1887
Bahçe-i İstavroz	Manastırlı Şeyh Hafız İsmail Efendi	21 Eylül 1888
Bahçe-i İstavroz	Tırnovalı Şeyh İbrahim Efendi	13 Aralık 1888
Bahçe-i İstavroz	Rizeli Şeyh Hafız Hasan Efendi	24 Haziran 1889
Bahçe-i İstavroz	Berkofçalı Şeyh Mustafa Nuri Efendi	14 Temmuz 1889
Bahçe-i İstavroz	Tırnovalı Şeyh Mehmed Mesud Efendi	15 Temmuz 1890
Bahçe-i İstavroz	İşkodralı Şeyh Hüseyin Efendi	9 Şubat 1891
Bahçe-i İstavroz	Tokadî Şeyh Hafız Şerif Efendi	7 Ağustos 1891
Bahçe-i İstavroz	Ahışhavî Şeyh Yusuf Efendi	12 Mayıs 1892
Bahçe-i İstavroz	Taşâbâdî Şeyh Ahmed Efendi	18 Ocak 1894
Bahçe-i İstavroz	Tirebolulu Şeyh Ahmed Efendi	15 Ekim 1894
Bahçe-i İstavroz	Kavayeli Şeyh İbrahim Efendi	6 Şubat 1896
Bahçe-i İstavroz	Tokadî Şeyh Salih Efendi	26 Ocak 1897
Bahçe-i İstavroz	Ruşçuklu Şeyh Ahmed Efendi	16 Temmuz 1900
Bahçe-i İstavroz	Delvineli Şeyh İsa Şevki Efendi	29 Şubat 1901
Bahçe-i İstavroz	Dramalı Şeyh Yakub Efendi	27 Şubat 1902
Bahçe-i İstavroz	Tırnovalı Şeyh İdris Efendi	15 Mart 1903
Bahçe-i İstavroz	Eğinli Şeyh Mehmed Rahmi Efendi	29 Eylül 1903
Bahçe-i İstavroz	Kangırılı Şeyh Mehmed Derviş Efendi	15 Nisan 1905
Bahçe-i İstavroz	Denizlili Şeyh Süleyman Şakir Efendi	18 Ekim 1905
Bahçe-i İstavroz	Ahışhavî Şeyh Hasan Efendi	29 Kasım 1907
Bahçe-i İstavroz	Şeyh Fazıl Efendizâde Şeyh Mahmud Mahir Efendi	17 Ocak 1910
Bahçe-i İstavroz	Hemşinli Şeyh Abdülkadir Efendi	2 Nisan 1911
Bahçe-i İstavroz	İstanbulî Şeyh Hüseyin Hüsni Efendi	30 Kasım 1911

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Bahçe-i İstavroz	Akşehirli Şeyh Mehmed Emin Efendi	17 Ocak 1913
Bahçe-i İstavroz	Uluborlulu Şeyh Mustafa Efendi	4 Mart 1913
Bahçe-i İstavroz	Sivasî Şeyh Hüseyin Efendi	9 Mayıs 1914
Bahçe-i İstavroz	Geredeli Şeyh Yunus Bahri Efendi	5 Aralık 1914
Bahçe-i İstavroz	Ruşçuklu Şeyh Mehmed Emin Efendi	23 Mart 1916
Bahçe-i İstavroz	Tırnovalı Şeyh Ahmed Şakir Efendi	28 Kasım 1916
Bahçe-i İstavroz	Arhavili Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	21 Nisan 1917
Bahçe-i İstavroz	Aksekili Şeyh Ali Efendi	5 Temmuz 1917
Bahçe-i İstavroz	İstanbulî Şeyh Mustafa Efendi	14 Mart 1918
Bahçe-i İstavroz	Sinobî Şeyh Abdullah [Hilmi] Efendi	1918-1919
Bahçe-i İstavroz	Ahi Çelebili Şeyh Osman Efendi	19 Ağustos 1920
Bahçe-i İstavroz	İstanbulî Şeyh Mustafa Behçet Efendi	20 Kasım 1920
Bahçe-i İstavroz	İslimiyeli Şeyh Mustafa Efendi	14 Ekim 1922
Selimiye	Erzurumî Şeyh Osman Efendi	5 Ocak 1819
Selimiye	Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	1 Haziran 1820
Selimiye	Seyyid Şeyh Hafız el-Hac Mustafa Efendi	2 Kasım 1821
Selimiye	Dersiam Akşehirli Şeyh Halil Efendi	7 Ağustos 1822
Selimiye	Şeyh Feyzullahzâde Seyyid Şeyh Mehmed Reşid Efendi	15 Mart 1825
Selimiye	Konevî Seyyid Şeyh Halil Efendi	2 Kasım 1828
Selimiye	Kıbrısî Şeyh Seyyid Hasan Hilmi Efendi	4 Mart 1830
Selimiye	Giridi Dersiam Şeyh Süleyman Efendi	16 Mart 1830
Selimiye	Melekhocazâde Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Eşref Efendi	24 Temmuz 1830
Selimiye	Nusret Camii İmam-ı evveli Tırnovalı Şeyh Seyyid Ali Efendi	10 Nisan 1831
Selimiye	Hasırcızâde Şeyh Süleyman Sıdkı Efendi	7 Ağustos 1831
Selimiye	Dersiam Şeyh Hattat Hasan Efendi	10 Aralık 1831
Selimiye	Şeyh Seyyid Hüseyin Vehbi Efendi	28 Ekim 1832
Selimiye	Şeyh el-Hac Abdullah Efendizâde Şeyh Mehmed Emin Efendi	17 Nisan 1833
Selimiye	Karsî Şeyh Mehmed Efendi	20 Ağustos 1836
Selimiye	Ankaravî Şeyh Mehmed Efendi	31 Mart 1838
Selimiye	Ragıp Paşa Hafız-ı Kütübü Mudurnulu Şeyh Mehmed Raşid Efendi	31 Temmuz 1838
Selimiye	Trabzonî Şeyh Ali Efendi	31 Temmuz 1838 ⁴³
Selimiye	Nevşehirî Şeyh Seyyid Ahmed Efendi	1 Şubat 1839
Selimiye	Canikî Şeyh Emrullah Efendi	1 Ağustos 1840 ⁴⁴
Selimiye	Zağra-i Atikli Seyyid Şeyh Hafız Mustafa Efendi	18 Aralık 1841
Selimiye	Tophaneli Şeyh el-Hac Ahmed Aziz Efendi	6 Ocak 1843
Selimiye	Geredevî Şeyh Hasan Efendi	7 Şubat 1843
Selimiye	Şumnulu Seyyid Şeyh İbrahim Efendi	14 Nisan 1844
Selimiye	Kangırılı Şeyh Hafız Mustafa Zühdi Efendi	27 Şubat 1846
Selimiye	Şeyh Seyyid el-Hac Hafız Mehmed Tevfik Efendi	31 Temmuz 1848
Selimiye	Seyyid Şeyh Hasan Hamdi Efendi	27 Kasım 1848
Selimiye	Seyyid Şeyh el-Hac Ömer Efendi	8 Haziran 1849

43 Şeyh Ali Efendi ile Mudurnulu Şeyh Mehmed Raşid Efendi'nin Selimiye ve Adliye Camilerine yapılan atamaları aynı tarihlerdedir. Bu durumun sebebine dair bir bilgi atama kayıtlarında bulunmamaktadır.

44 Tarik defterinde yok. Sadaret defterlerinden alındı.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Selimiye	Kastamonulu Seyyid Şeyh Hüseyin Efendi	19 Aralık 1849
Selimiye	el-Hac Ali Efendizâde Seyyid Şeyh Hafız Mehmed Emin Efendi	14 Nisan 1850
Selimiye	Şeyh el-Hac Ebubekir Efendi	12 Temmuz 1851
Selimiye	Seyyid Şeyh el-Hac Hafız Ali Şükri Efendi	19 Mart 1852
Selimiye	Harputî Şeyh Mustafa Efendi	27 Ekim 1852
Selimiye	Şehrî Seyyid Şeyh Mehmed Efendi	15 Kasım 1855
Selimiye	Bergamavî Seyyid Şeyh Hafız Mustafa Hulusi Efendi	21 Ekim 1856
Selimiye	Ahışavî Seyyid Şeyh el-Hac Mehmed Esad Efendi	29 Kasım 1857
Selimiye	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Şeyh Ömer Said Efendi	13 Mart 1858
Selimiye	Tokadî Seyyid Şeyh Musa Efendi	31 Ekim 1858
Selimiye	Şeyh Hafız Hasan Efendi	1 Ekim 1859
Selimiye	Şehrî Şeyh Hafız Ali Galip Efendi	20 Aralık 1859
Selimiye	Vezirköprülü Seyyid Şeyh Abdullah Efendi	8 Mayıs 1861
Selimiye	Selanikli Şeyh Mustafa Efendi	18 Kasım 1863
Selimiye	Edirnevî Ahmed Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Efendi	10 Nisan 1864
Selimiye	Niğdevî Ebubekir Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Hilmi Efendi	18 Ağustos 1865
Selimiye	Şeyh Murad Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Arif Efendi	4 Ağustos 1867
Selimiye	Şehrî Mehmed Efendizâde Şeyh Hafız Hasan Efendi	5 Eylül 1865
Selimiye	Şehrî Şeyh Hafız Seyyid Mehmed Efendi	18 Ağustos 1867
Selimiye	Kastamonulu Şeyh Mehmed Efendi	17 Temmuz 1867
Selimiye	Nevşehirî Şeyh Seyyid Mustafa Celaleddin Efendi	20 Aralık 1868
Selimiye	Mesud Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Salim Efendi	18 Mart 1870
Selimiye	Şehrî Şeyh İsmail Zahid Efendi	27 Temmuz 1871
Selimiye	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Mehmed Akif Efendi	6 Ocak 1874
Selimiye	Magnisalı Şeyh Mehmed Efendi	26 Nisan 1876
Selimiye	Nevşehirî Seyyid Şeyh İbrahim Fazıl Efendi	14 Kasım 1878
Selimiye	Ankaravî Şeyh Seyyid el-Hac Mustafa Efendi	14 Aralık 1879
Selimiye	Şehrî Şeyh Hafız Ahmed Şevki Efendi	21 Temmuz 1880
Selimiye	Kırımı Şeyh el-Hac Musa Efendi	1 Mart 1883
Selimiye	Şeyh Seyyid Hasan Hüsni Efendi	9 Mart 1885
Selimiye	İstanbulî Şeyh Hafız Mehmed Şükri Efendi	3 Aralık 1885
Selimiye	Şeyh Seyyid el-Hac Ahmed Uşakî Efendi (10 M 1305 Rahmetullah)	25 Mayıs 1886
Selimiye	Erzurumî Şeyh Mehmed Efendi	14 Kasım 1887
Selimiye	Tırnovalı Şeyh İbrahim Efendi	21 Eylül 1888
Selimiye	Berkofçalı Şeyh Mustafa Nuri Efendi	13 Aralık 1888
Selimiye	Tırnovalı Şeyh Mehmed Mesud Efendi	24 Haziran 1889
Selimiye	İşkodralı Şeyh Hüseyin Efendi	14 Temmuz 1889
Selimiye	Tokadî Şeyh Hafız Şerif Efendi	15 Temmuz 1890
Selimiye	Ahışavî Şeyh Yusuf Efendi	9 Şubat 1891
Selimiye	Taşâbâdî Şeyh Ahmed Efendi	7 Ağustos 1891
Selimiye	Tirebolulu Şeyh Ahmed Efendi	12 Mayıs 1892
Selimiye	Kavayeli Şeyh İbrahim Efendi	18 Ocak 1894
Selimiye	Tokadî Şeyh Salih Efendi	15 Ekim 1894
Selimiye	Rusçuklu Şeyh Ahmed Efendi	6 Şubat 1896
Selimiye	Delvineli Şeyh İsa Şevki Efendi	26 Ocak 1897

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Selimiye	Dramalı Şeyh Yakub Efendi	16 Temmuz 1900
Selimiye	Tırnovalı Şeyh İdris Efendi	29 Şubat 1901
Selimiye	Eğinli Şeyh Mehmed Rahmi Efendi	27 Şubat 1902
Selimiye	Kangırlı Şeyh Mehmed Derviş Efendi	15 Mart 1903
Selimiye	Denizlili Şeyh Süleyman Şakir Efendi	29 Eylül 1903
Selimiye	Ahışhavî Şeyh Hasan Efendi	15 Nisan 1905
Selimiye	Cumalı Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	18 Ekim 1905
Selimiye	Şeyh Fazıl Efendizâde Şeyh Mahmud Mahir Efendi	29 Kasım 1907
Selimiye	İstanbulî Şeyh Hüseyin Hüsni Efendi	17 Ocak 1910
Selimiye	Dağıstanî Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi	2 Nisan 1911
Selimiye	Akşehirli Şeyh Mehmed Emin Efendi	30 Kasım 1911
Selimiye	Sivasî Şeyh Hüseyin Efendi	17 Ocak 1913
Selimiye	Geredeli Şeyh Yunus Bahri Efendi	4 Mart 1913
Selimiye	Rusçuklu Şeyh Mehmed Emin Efendi	9 Mayıs 1914
Selimiye	Tırnovalı Şeyh Ahmed Şakir Efendi	5 Aralık 1914
Selimiye	Arhavili Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	23 Mart 1916
Selimiye	Aksekili Şeyh Ali Efendi	28 Kasım 1916
Selimiye	Gümülcineli Hacı Raif Efendizâde Şeyh İbrahim Efendi	21 Nisan 1917
Selimiye	İstanbulî Şeyh Mustafa Efendi	5 Temmuz 1917
Selimiye	Sinobî Şeyh Abdullah [Hilmi] Efendi	14 Mart 1918
Selimiye	İstanbulî Şeyh Mustafa Behçet Efendi	1918-1919
Selimiye	İslimiye Şeyh Mustafa Efendi	19 Ağustos 1920
Selimiye	Mehmed Reşid Efendizâde Şeyh Mehmed Kamil Efendi	20 Kasım 1920
Selimiye	Eğridereli Şeyh Ahmed Efendi	14 Ekim 1922
Adliye	Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Murad Efendi	27 Haziran 1815
Adliye	Kurra eş-Şeyh Hafız el-Hac Abdullah Efendi	20 Eylül 1816
Adliye	Koçhisarî Şeyh Dersiam Ali Efendi	16 Kasım 1816
Adliye	Erzurumî Osman Efendi	31 Ekim 1817
Adliye	Seyyid Şeyh Mehmed Emin Efendi	25 Mayıs 1818
Adliye	Hafız Şeyh Seyyid Mustafa Efendi	5 Ocak 1819
Adliye	Nusret Camii İmam-ı evveli Tırnovalı Şeyh Seyyid Ali Efendi	16 Mart 1830
Adliye	Hasırcızâde Şeyh Süleyman Sıdkı Efendi	24 Temmuz 1830
Adliye	Dersiam Şeyh Hattat Hasan Efendi	10 Nisan 1831
Adliye	Seyyid Şeyh Hüseyin Vehbi Efendi	7 Ağustos 1831
Adliye	Şeyh el-Hac Abdullah Efendizâde Şeyh Mehmed Emin Efendi	10 Aralık 1831
Adliye	İnegözü Şeyh el-Hac Hafız Mustafa Efendi	28 Ekim 1832
Adliye	Karsî Şeyh Mehmed Efendi	17 Nisan 1833
Adliye	Ankaravî Şeyh Mehmed Efendi	26 Şubat 1835
Adliye	Ragıp Paşa Hafız-ı Kütübü Mudurnulu Şeyh Mehmed Raşid Efendi	20 Ağustos 1836
Adliye	Trabzonî Şeyh Ali Efendi	20 Ağustos 1836
Adliye	Nevşehirî Seyyid Şeyh Ahmed Efendi	31 Mart 1838
Adliye	Zağra-i Atikli Şeyh Şerif Hafız Mustafa Efendi	31 Temmuz 1838
Adliye	Tophaneli Şeyh el-Hac Ahmed Aziz Efendi	22 Aralık 1838
Adliye	Canikî Şeyh Emrullah Efendi	1 Şubat 1839
Adliye	Şumnulu Seyyid Şeyh İbrahim Efendi	18 Aralık 1841

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Adliye	Kangırılı Şeyh Hafız Mustafa Zühdi Efendi	6 Ocak 1843
Adliye	Şeyh Seyyid el-Hac Hafız Mehmed Tevfik Efendi	7 Şubat 1843
Adliye	Seyyid Şeyh Hasan Hamdi Efendi	14 Nisan 1844
Adliye	Şeyh el-Hac Ömer Efendi	27 Şubat 1846
Adliye	Kastamonulu Seyyid Şeyh Hüseyin Efendi	31 Temmuz 1848
Adliye	el-Hac Ali Efendizâde Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Emin Efendi	27 Kasım 1848
Adliye	Şeyh el-Hac Ebubekir Efendi	8 Haziran 1849
Adliye	Seyyid Şeyh el-Hac Hafız Ali Şükri Efendi	19 Aralık 1849
Adliye	Harputî Şeyh Mustafa Efendi	14 Nisan 1850
Adliye	Gümüşhacköylü Şeyh Selman Hulusi Efendi	11 Temmuz 1851
Adliye	Hasan Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	19 Mart 1852
Adliye	Şehrî Seyyid Şeyh Mehmed Efendi	27 Ekim 1852
Adliye	Bergamavî Seyyid Şeyh Hafız Mustafa Hulusi Efendi	11 Ocak 1855
Adliye	Ahışhavî Seyyid Şeyh el-Hac Mehmed Esad Efendi	17 Şubat 1855
Adliye	Seyyid Şeyh Hafız İbrahim Rahmi Efendi	15 Kasım 1855
Adliye	Mehmed Efendizâde Şeyh Mustafa Efendi	21 Ekim 1856
Adliye	Şeyh Emin Efendizâde Seyyid Şeyh Ömer Said Efendi	29 Kasım 1857
Adliye	Şehrî Hafız Ali Galip Efendi	13 Mart 1858
Adliye	Vezirköprülü Seyyid Şeyh Abdullah Efendi	14 Haziran 1859
Adliye	Selanikli Şeyh Mustafa Efendi	1 Ekim 1859
Adliye	Edirnevî Ahmed Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Efendi	20 Aralık 1859
Adliye	Niğdevî Ebubekir Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Hilmi ⁴⁵ Efendi	8 Mayıs 1861
Adliye	Şeyh Murad Efendizâde Şeyh Seyyid Mehmed Arif Efendi	18 Kasım 1863
Adliye	Şehrî Mehmed Efendizâde Şeyh Hafız Hasan Efendi	10 Nisan 1864
Adliye	Şehrî Şeyh Hafız Seyyid Mehmed Efendi	18 Ağustos 1865
Adliye	Kastamonulu Şeyh Mehmed Efendi	26 Ağustos 1865
Adliye	Nevşehirî Şeyh Seyyid Mustafa Celaleddin Efendi	5 Eylül 1865
Adliye	Mesud Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Salim Efendi	18 Ağustos 1867
Adliye	Şehrî Şeyh İsmail Zahid Efendi	17 Temmuz 1867
Adliye	Şeyh Seyyid el-Hac Mehmed Hulusi Efendi	20 Aralık 1868
Adliye	Şeyh Emin Efendizâde Şeyh Mehmed Akif Efendi	18 Mart 1870
Adliye	Magnisalı Şeyh Mehmed Efendi	27 Temmuz 1871
Adliye	Şirvanî Şeyh Muharrem Efendi	2 Temmuz 1874
Adliye	Nevşehirî Seyyid Şeyh el-Hac İbrahim Fazıl Efendi	6 Ocak 1874
Adliye	Ankaravî Seyyid Şeyh el-Hac Mustafa Efendi	26 Nisan 1876
Adliye	Kırımî Şeyh el-Hac Musa Efendi	14 Aralık 1878
Adliye	Bursevî Refik Efendizâde Şeyh el-Hac Mehmed Zeki Efendi	14 Aralık 1879
Adliye	Şeyh Seyyid Hasan Hüsni Efendi	21 Temmuz 1880
Adliye	İstanbulî Şeyh Hafız Mehmed Şükri Efendi	4 Temmuz 1882
Adliye	Şeyh Seyyid el-Hac Ahmed Uşakî Efendi	1 Mart 1883
Adliye	Manastırlı Şeyh Hafız İsmail Efendi	9 Mart 1885
Adliye	Erzurumî Şeyh Mehmed Efendi	3 Aralık 1885
Adliye	Tırnovalı Şeyh İbrahim Efendi	25 Mayıs 1886

45 Defterde, sehven “Hulusi” yazılmıştır.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Adliye	Berkofçalı Şeyh Mustafa Nuri Efendi	14 Kasım 1887
Adliye	Tırnovalı Şeyh Seyyid Mehmed Mesud Efendi	21 Eylül 1888
Adliye	Tokadı Şeyh Hafız Şerif Efendi	13 Aralık 1888
Adliye	Ahışhavî Şeyh Yusuf Efendi	24 Haziran 1889
Adliye	Taşâbâdî Şeyh Ahmed Efendi	14 Temmuz 1889
Adliye	Tirebolulu Şeyh Ahmed Efendi	15 Temmuz 1890
Adliye	Kavayeli Şeyh İbrahim Efendi	9 Şubat 1891
Adliye	Tokadı Şeyh Hafız Salih Efendi	7 Ağustos 1891
Adliye	Ruşçuklu Şeyh Ahmed Efendi	12 Mayıs 1892
Adliye	Delvineli Şeyh İsa Şevki Efendi	18 Ocak 1894
Adliye	Dramalı Şeyh Yakub Efendi	15 Ekim 1894
Adliye	Tırnovalı Şeyh İdris Efendi	6 Şubat 1896
Adliye	Eğimli Şeyh Mehmed Rahmi Efendi	26 Ocak 1897
Adliye	Kangırılı Şeyh Mehmed Derviş Efendi	16 Temmuz 1900
Adliye	Denizlili Şeyh Süleyman Şakir Efendi	29 Şubat 1901
Adliye	Ahışhavî Şeyh Hasan Efendi	27 Şubat 1902
Adliye	Cumalı Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	15 Mart 1903
Adliye	Şeyh Fazıl Efendizâde Şeyh Mahmud Mahir Efendi	29 Eylül 1903
Adliye	Hemşinli Şeyh Abdülkadir Efendi	15 Nisan 1905
Adliye	İstanbulî Şeyh Hüseyin Hüsnî Efendi	18 Ekim 1905
Adliye	Dağıstani Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi	29 Kasım 1907
Adliye	Kastamonulu Şeyh Süleyman Efendi	17 Ocak 1910
Adliye	Uluborlulu Şeyh Mustafa Efendi	2 Nisan 1911
Adliye	Sivasî Şeyh Hüseyin Efendi	2 Mayıs 1911
Adliye	Geredeli Şeyh Yunus Bahri Efendi	30 Kasım 1911
Adliye	Tırnovalı Şeyh Ahmed Şakir Efendi	17 Ocak 1913
Adliye	Arhavili Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	4 Mart 1913
Adliye	Aksekili Şeyh Ali Efendi	9 Mayıs 1914
Adliye	Gümülcineli Hacı Raif Efendizâde Şeyh İbrahim Efendi	5 Aralık 1914
Adliye	İstanbulî Şeyh Mustafa Efendi	23 Mart 1916
Adliye	Çesmeli Şeyh Mehmed Bahaeddin Efendi	28 Kasım 1916
Adliye	Sinobî Şeyh Abdullah [Hilmi] Efendi	21 Nisan 1917
Adliye	Ahi Çelebili Şeyh Osman Efendi	5 Temmuz 1917
Adliye	İslimiyeli Şeyh Mustafa Efendi	14 Mart 1918
Adliye	Eğridere Şeyh Ahmed Efendi	1918-1919
Adliye	Hacıoğlu Pazarcıklı Şeyh Murad Efendi	19 Ağustos 1920
Adliye	Konevî Şeyh Abdullah Efendi	20 Kasım 1920
Adliye	Dağıstani Şeyh Mehmed Efendi	14 Ekim 1922
Mihrimah Sultan	Niğdevî Ebubekir Efendizâde Seyyid Şeyh Mehmed Hilmi Efendi	27 Ekim 1852
Mihrimah Sultan	Şeyh Mehmed Murad Efendizâde Şeyh Mehmed Arif Efendi	11 Ocak 1855
Mihrimah Sultan	Şehri Mehmed Efendizâde Şeyh Hafız Hasan Efendi	17 Şubat 1855
Mihrimah Sultan	Şehri Şeyh Seyyid Hafız Mehmed Efendi	15 Kasım 1855
Mihrimah Sultan	Kastamonulu Şeyh Mehmed Efendi	21 Ekim 1856
Mihrimah Sultan	Nevşehirî Şeyh Mustafa Celaleddin Efendi	29 Kasım 1857
Mihrimah Sultan	Seyyid Mehmed Hulusi Efendi	13 Mart 1858

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Mihrimah Sultan	Batumlu Mehmed Emin Efendi	14 Haziran 1859
Mihrimah Sultan	Şeyh Emin Efendizâde Şeyh Mehmed Akif Efendi	1 Ekim 1859
Mihrimah Sultan	Magnisalı Şeyh Mehmed Efendi	20 Aralık 1859
Mihrimah Sultan	Mandalyatî Şeyh Hüseyin Efendi	8 Mayıs 1861
Mihrimah Sultan	İlgınlı Şeyh İbrahim Rüşdi Efendi	20 Ağustos 1861
Mihrimah Sultan	Şirvanî Şeyh Muharrem Efendi	18 Kasım 1863
Mihrimah Sultan	Şeyh el-Hac İbrahim Fazıl Efendi	10 Nisan 1864
Mihrimah Sultan	Çorlulu Şeyh Hafız Ahmed Efendi	18 Ağustos 1865
Mihrimah Sultan	Simavlı Şeyh Seyyid Mustafa Efendi	26 Ağustos 1865
Mihrimah Sultan	Rizeli Şeyh Ferhad Efendi	5 Eylül 1865
Mihrimah Sultan	Şehrî Şeyh Seyyid Abdullah Hüdai Efendi	18 Ağustos 1867
Mihrimah Sultan	Şeyh Seyyid el-Hac Mustafa Efendi	17 Temmuz 1867
Mihrimah Sultan	Şehrî Ahmed Efendi ⁴⁶	20 Aralık 1868
Mihrimah Sultan	Şehrî Şeyh Hafız Seyyid Ahmed Şevki Efendi	23 Ekim 1869
Mihrimah Sultan	İstanbulî Şeyh Hafız Mehmed Şükri Efendi	18 Mart 1870
Mihrimah Sultan	Bolulu Seyyid Şeyh Yusuf Ziya Efendi	27 Temmuz 1871
Mihrimah Sultan	Merzifonlu Hafız Şeyh Mustafa Efendi	10 Kasım 1872
Mihrimah Sultan	Yanyalı Şeyh Ahmed Fahreddin Efendi	13 Şubat 1873
Mihrimah Sultan	Cuma Atıklı Şeyh Mustafa Efendi	
Mihrimah Sultan	Şeyh el-Hac Ahmed Uşakî Efendi	2 Temmuz 1874
Mihrimah Sultan	Şeyh el-Hac Raşid Efendi	6 Ocak 1874
Mihrimah Sultan	Manastırlı Şeyh Hafız İsmail Efendi	26 Nisan 1876
Mihrimah Sultan	Babadaglı Şeyh İbrahim Efendi	2 Kasım 1877
Mihrimah Sultan	Berkofçalı Şeyh Mustafa Nuri Efendi	14 Kasım 1878
Mihrimah Sultan	Dramalı Şeyh Ahmed Efendi	14 Aralık 1879
Mihrimah Sultan	Tırnovalı Şeyh Mehmed Mesud Efendi	21 Temmuz 1880
Mihrimah Sultan	İşkodralı Şeyh Hüseyin Efendi	8 Nisan 1880
Mihrimah Sultan	Merzifonlu Şeyh İsmail Efendi	4 Temmuz 1882
Mihrimah Sultan	Taşâbâdî Şeyh Ahmed Efendi	1 Mart 1883
Mihrimah Sultan	Tirebolulu Şeyh Ahmed Efendi	21 Mayıs 1884
Mihrimah Sultan	Zafranbolulu Şeyh Mehmed Şükri Efendi	9 Mart 1885
Mihrimah Sultan	Tokadî Şeyh Hafız Salih Efendi	3 Aralık 1885
Mihrimah Sultan	Ruşçuklu Şeyh Ahmed Efendi	25 Mayıs 1886
Mihrimah Sultan	Tırnovalı İdris Efendi	14 Kasım 1887
Mihrimah Sultan	Eğimli Şeyh Mehmed Rahmi Efendi	21 Eylül 1888
Mihrimah Sultan	Denizlili Şeyh Süleyman Şahin Efendi	13 Aralık 1888
Mihrimah Sultan	Ahışhavî Şeyh Hasan Efendi	24 Haziran 1889
Mihrimah Sultan	Cumalı Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	16 Temmuz 1889
Mihrimah Sultan	Şeyh Fazıl Efendizâde Şeyh Mahmud Mahir Efendi	15 Temmuz 1890
Mihrimah Sultan	Hemşinli Şeyh Abdülkadir Efendi	9 Şubat 1891
Mihrimah Sultan	Manastırlı Şeyh Timur Şükri Efendi	7 Ağustos 1891
Mihrimah Sultan	İstanbulî Şeyh Hüseyin Hüsni Efendi	12 Mayıs 1892
Mihrimah Sultan	Dağıstanî Şeyh Ahmed Seyfeddin Efendi	18 Ocak 1894

46 Tezde sehven atlamıştır.

Cami Adı	Atanan Selâtin Şeyhi	Tayin Tarihi
Mihrimah Sultan	Akşehirli Şeyh Mehmed Emin Efendi	15 Ekim 1894
Mihrimah Sultan	Kastamonulu Şeyh Hafız Süleyman Efendi	15 Ağustos 1895
Mihrimah Sultan	Uluborlulu Şeyh Mustafa Efendi	6 Şubat 1896
Mihrimah Sultan	Perlipeli Şeyh Mehmed Efendi	26 Ocak 1897
Mihrimah Sultan	Sivaslı Şeyh Hüseyin Efendi	16 Temmuz 1900
Mihrimah Sultan	Kastamonulu Şeyh Mustafa Efendi	29 Şubat 1901
Mihrimah Sultan	Geredeli Şeyh Yunus Bahri Efendi	27 Şubat 1902
Mihrimah Sultan	Ruşçuklu Şeyh Mehmed Emin Efendi	15 Mart 1903
Mihrimah Sultan	Tırnovalı Şeyh Ahmed Şakir Efendi	18 Haziran 1903
Mihrimah Sultan	Arhavili Şeyh Mehmed Hulusi Efendi	29 Eylül 1903
Mihrimah Sultan	Geredeli Şeyh Ömer Efendi	15 Nisan 1905
Mihrimah Sultan	Aksekili Şeyh Hafız Ali Efendi	18 Ekim 1905
Mihrimah Sultan	Gümülcineli Raif ⁴⁷ Efendizâde Şeyh İbrahim Efendi	29 Kasım 1907
Mihrimah Sultan	İstanbuli Şeyh Mustafa Nuri Efendi	24 Mayıs 1909
Mihrimah Sultan	Sinobî Şeyh Abdullah Hilmi Efendi	17 Ocak 1910
Mihrimah Sultan	Ahi Çelebili Şeyh Osman Efendi	2 Nisan 1911
Mihrimah Sultan	Asitaneli Şeyh Mehmed Behçet Efendi	2 Mayıs 1911
Mihrimah Sultan	İslimiyeli Şeyh Mustafa Efendi	30 Kasım 1911
Mihrimah Sultan	Eğridere Şeyh Ahmed Efendi	17 Ocak 1913
Mihrimah Sultan	Hacıoğlu Pazarcıklı Şeyh Murad Efendi	4 Mart 1913
Mihrimah Sultan	Konevî Şeyh Abdullah Efendi	21 Haziran 1913
Mihrimah Sultan	Bayındırlı Şeyh Mustafa Efendi	9 Mayıs 1914
Mihrimah Sultan	Dağıstani Şeyh Mehmed Efendi	5 Aralık 1914
Mihrimah Sultan	Tırnovalı Şeyh Mehmed Efendi	23 Mart 1916
Mihrimah Sultan	Alasonyalı Şeyh Mehmed Cemaleddin Efendi	28 Kasım 1916
Mihrimah Sultan	Magnisalı Şeyh Mustafa Şefik Efendi	21 Nisan 1917
Mihrimah Sultan	Aksekili Şeyh Hamdi Efendi	5 Temmuz 1917
Mihrimah Sultan	Mihaliçcikli Şeyh Ömer Lütü Efendi	14 Mart 1918
Mihrimah Sultan	Sirozî Şeyh Ahmed Niyazi Efendi	6 Temmuz 1919
Mihrimah Sultan	İslimiyeli Şeyh Mustafa Efendi	20 Ekim 1919
Mihrimah Sultan	Aziziyeli Şeyh Hacı Asker Efendi	1918-1919
Mihrimah Sultan	Afyonkarahisarlı Şeyh Hafız Mustafa Efendi	19 Ağustos 1920
Mihrimah Sultan	Bursalı Şeyh Hafız İsmail Efendi	20 Kasım 1920
Mihrimah Sultan	Nebekli Şeyh Osman Efendi	15 Ocak 1921
Mihrimah Sultan	Şumnulu Şeyh Hüseyin Avni Efendi	14 Ekim 1922

Kaynak: BOA, AE.SMHD.I, 135/9928; C.MF, 165/8207; A. d..., nr. 2940, 2944, 2946. MA, TD, Genel nr.13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28.

47 Defterde, sehven “Arif” yazılmıştır.

SELATIN SHEIKHS APPOINTED TO ÜSKÜDAR MOSQUES (1736-1922)

Levent KURU*

This study examines the appointments of selatin Sheikhs within the Ottoman State's religious establishment, focusing on the example of Üsküdar, and covers the ulema appointed to the position of Friday preacher at the selatin mosques in Üsküdar between 1736 and 1922. The primary sources for this study are the Sadaret books of the Presidential Ottoman Archives and the Tarik books from the Meşihat Archives. The appointment records contained in these registers make it possible to trace both the identities of the selatin sheikhs and the continuity and hierarchical order of the appointments to these positions. The aim of the research is to identify the mosques with the status of selatin sheikh in Üsküdar and the preachers appointed to these mosques; and, in light of this data, to reveal the functioning of the preaching organization and the career steps within the Ottoman ulema.

In the Islamic world, mosques have served as places of worship and education since early times, informing the community about matters prescribed by religion. The Ottoman Empire, like previous Islamic states, established the institution of preaching from its early days. Preachers, who informed the public on various topics through sermons delivered from mosque pulpits on Fridays, holidays, and special occasions, played an active role in guiding society

Although it is not known exactly when the institution of preaching was established in the Ottoman Empire, research indicates that it dates back to the mid-15th century. In this context, the title "selatin sheikhs" is a special rank given to preachers who served in large mosques built by sultans or members of the dynasty, or who were later elevated to this rank.

A regulation issued in 1726 by Sheikh al-Islam Yenişehirli Abdullah Efendi contains information indicating that the titles of pulpit sheikh, Friday preacher, and selatin sheikh denote distinct positions. This regulation shows that preachers serving in large mosques built by the sultans were subject to a separate status, and that from the first half of the 18th century onwards, some large mosques in Istanbul, especially structures such as the Yeni Valide and Galata Valide Sultan mosques built by women of the dynasty, were also included in the chain of succession. Thus, the number of selatin sheikhs increased, and this title was no longer limited to mosques

* Assoc. Prof. Dr., National Defence University, Air Force Academy, Department of Humanities and Social Sciences, Istanbul / Türkiye, leventkuru3@gmail.com, levent.kuru@msu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5010-6637

founded by sultans. From the late 18th century onwards, the title of selatin sheikh was also given to the Friday preachers serving at the Ayazma, Beylerbeyi, Selimiye, and Adliye mosques in Üsküdar. From the mid-19th century onwards, the Mihrimah Sultan Mosque was also included in this chain. Thus, the title of selatin sheikh was given to the preachers serving in the seven mosques located in Üsküdar, the most important center on the Asian side of Istanbul, the capital of the Ottoman Empire: Valide Sultan, Ayazma, İstavroz (Beylerbeyi), Selimiye, Şemsi Paşa (Adliye), Ahmediye, and Mihrimah Sultan mosques. This order also reflects the hierarchical position of the mosques in the chain of selatin sheikhdom in Istanbul. In terms of selatin sheikhdom, Valide Sultan Mosque represents the highest rank in Üsküdar, while Mihrimah Sultan Mosque represents the lowest rank.

A detailed examination of appointment records reveals that selatin sheikhs were selected not only from tekke-based Sufis but also from zâhir ulema who had received madrasa education. This change began in the late 18th century when, due to a lack of qualified preachers in the tekkes, individuals from different branches of the ilmiyye were appointed as pulpit sheikh. This diversity is clearly evident in the examples from Üsküdar: some preachers had served as teachers in madrasas, some were specialists in the field of Quran recitation, while others were appointed as pulpit sheikh while serving as librarians or imams. Furthermore, it is understood from archival records that an examination requirement existed for selection to this position.

The Sadaret books and the Tarik books registers also provide important data in terms of showing the professional promotion chain of the selatin sheikhs. These records document that the ulema's careers generally began in mosques at the lower levels of the Istanbul selatin sheikhdom hierarchy, and then moved to higher-level mosques according to rank. Sheikh Ahmed Seyfettin Efendi of Dagestan, examined as an example in the article, is one of the most prominent examples of this advancement system. His career as an imam, which began in 1891 at the Aksaray Valide Sultan Mosque, continued at various mosques on the European side of Istanbul and at the Mihrimah Sultan, Selimiye, Ayazma, and Valide Sultan mosques in Üsküdar, eventually rising to the position of pulpit sheikh at the Fatih Mosque. These records clearly demonstrate that the position of selatin sheikh was hierarchical and merit-based.

According to the findings, the Friday preachers serving in the imperial mosques in Üsküdar represented both the religious and social authority of the Ottoman ulema. These individuals not only strengthened the awareness of worship through their sermons, but also played an influential role in shaping the moral, social, and even political perceptions of the people. The hierarchy among mosques was directly reflected in the social status of these preachers. The mosques where the selatin sheikhs in Üsküdar were assigned also represented the Anatolian counterpart of the religious centers of the Ottoman capital.

In conclusion, this study fills an important gap in understanding the functioning of the Ottoman religious establishment by examining the practice of the selatin sheikhdom in Üsküdar within its historical context, institutional operation, and personal data. The appointment lists

obtained from archival registers provide valuable information for understanding both the career structure of Ottoman scholars and the social prestige of the institution of preaching. Approximately two hundred different selatin sheikhs who served in the Valide Sultan, Ayazma, Beylerbeyi, Selimiye, Şemsi Paşa, Ahmediye, and Mihrimah Sultan mosques in Üsküdar between 1736 and 1922 should be considered reflections of the Ottoman religious-professional hierarchy at both the local and central levels.

These findings reveal that the position of selatin sheikh was not merely a religious duty, but it also reflected scholarly merit, social status, and the religious dimension of the Ottoman Empire's central administrative structure. Developed through the example of Üsküdar, this analysis offers insight into the functioning of the Ottoman religious bureaucracy, the mechanisms of advancement within the ulema class, and the social impact of the institution of preaching at the city level.